

Treball de recerca

2023

Nom del tutor: Joan Bracero Roldán

Classe: 2n de Batxillerat B

Escola: Maristes Valldemia

ELS VIKINGS I LES SEVES INCURSIONS A LA PENÍNSULA IBÈRICA

Nom de l'autor: Pau Álvarez Vega

Data de presentació: 11/12/2023

AGRAÏMENTS

En primer lloc, voldria donar les gràcies al meu tutor del treball de recerca, en Joan Bracero, per ajudar-me i orientar-me durant el procés de creació d'aquest treball. Després voldria agrair l'ajuda i la col·laboració dels meus pares, Antonio i Mª Carmen, ja que gràcies a ells he pogut gravar la part pràctica. I per últim, i no menys important, m'agradaria donar les gràcies a totes les oficines de turisme que ens van ajudar aportant informació i ho van fer molt amablement.

ABSTRACT EN CASTELLÀ

En este trabajo de investigación se podrán ver los diferentes ámbitos de la cultura de los vikingos. El trabajo está dividido en dos partes: los vikingos en general y los vikingos a la península Ibérica. En esta primera parte del trabajo de investigación se podrán conocer los diferentes ámbitos de la cultura y la sociedad de los vikingos como eran realmente, cuáles eran sus creencias, alguna de sus políticas, como entendían el mundo del sexo, las técnicas que ellos utilizaban para luchar en el mar y a tierra, como eran sus barcos, verdades y mentiras sobre ellos y que ha quedado de ellos en la actualidad.

En la segunda parte se podrá ver y conocer la época donde los vikingos estuvieron atacando la península Ibérica. Los vikingos hicieron tres campañas militares durante los siglos IX-XI. El que se encontrará en referencia en estas campañas militares serán los sucesos más relevantes, datos interesantes y relevantes sobre aquellas campañas militares, donde los vikingos tuvieron que luchar contra los musulmanes los cuales tuvieron que echar a los vikingos en varias ocasiones, la relación que tenían los condes catalanes y los vikingos y el único objeto de origen vikingo que se ha encontrado a la península Ibérica.

Las personas que lean este trabajo se darán tendrán una gran sorpresa al saber que los vikingos eran una sociedad muy avanzada en aquella época, esta mentalidad tan innovadora hará que puedan llegar a hacer grandes conquistas y batallas que han quedado a la historia. La gente que lea este trabajo podrá saber y conocer qué hicieron a la península Ibérica, una zona la cual nunca pudieron establecer un reino o campamento permanente debido principalmente en los musulmanes que dominaban la península Ibérica.

ABSTRACT EN ANGLÈS

In this research work you will be able to see the different areas of Viking culture. The work is divided into two parts: Vikings in general and Vikings in the Iberian Peninsula. In this first part of the research work you will be able to know the different areas of culture and society of the Vikings how they really were, what their beliefs were, some of their policies, how they understood the world of sex, the techniques they used to fight on the sea and on the ground, what their boats were, truths and lies about them and what has remained of them today.

In the second part you will be able to see and know the time when the Vikings were attacking the Iberian Peninsula. The Vikings carried out three military campaigns during the 9th and 11th centuries. What will be found in reference to these military campaigns will be the most relevant events, interesting and relevant data on those military campaigns, where the Vikings had to fight against the Muslims who had to do away with the Vikings on several occasions, the relationship that the Catalan counts and the Vikings had and the only object of Viking origin in the Iberian Peninsula.

The people who read this work will be very surprised to know that the Vikings were a very advanced society at that time, this innovative mentality will make them able to make great conquests and battles that have remained in history. People who read this work will be able to know and know what they did in the Iberian peninsula, an area that could never establish a permanent kingdom or camp due mainly to the Muslims who dominated the Iberian Peninsula

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	1
ELS VIKINGS.....	3
1. QUÈ ENTEM PER VIKING?.....	3
2. COM ERA UN VIKING?.....	4
2.1 Característiques generals	4
2.2 Com entenien la sexualitat els vikings?	6
2.3 Els ritus funeraris	8
2.4 Mites i veritats sobre els vikings	10
3. COM ERA L'ORGANITZACIÓ SOCIAL DE L'ÈPOCA?.....	12
3.1 La família	12
3.2 La monarquia i els reis vikings	13
3.3 Els homes lliures	14
3.4 Les dones lliures	15
3.5 Els esclaus	15
4. L'ECONOMIA	16
4.1 L'agricultura i la ramaderia	16
4.2 L'artesania	16
4.3 El comerç	17
4.4 Altres activitats	17
5. EL TRANSPORT	17
5.1 La tècnica i la construcció de vaixells	17
5.2 Els vaixells de guerra	18
6. LA GUERRA I L'HEROISME	19
6.1 L'armament.....	19
6.2 Les tàctiques de guerra.....	21
6.3 Actitud davant la mort	21
7. ELS VIKINGS MÉS DESTACATS	22
8. CREENCES	26
8.1 El paganisme	26

8.2 El cristianisme	28
9. LA SENSIBILITAT ARTÍSTICA DELS VIKINGS	29
9.1 Les arts plàstiques	29
9.2 La poesia	31
10. L'EXPANSIÓ DELS VIKINGS	33
10.1 Les rutes dels vikings	33
10.2 Les causes de l'expansió escandinava	35
11. ELS VIKINGS EN L'ACTUALITAT	35
11.1 Sèries de televisió i pel·lícules sobre els vikings	35
11.2 Personalitats que s'han nodrit de la cultura vikinga	38
11.3 Altres	40
ELS VIKINGS A LA PENÍNSULA IBÈRICA	41
1. FONTS SOBRE ELS VIKINGS A LA PENÍNSULA IBÈRICA	41
2. PER QUÈ VAN DECIDIR ATACAR LA PENÍNSULA IBÈRICA?	41
3. LA PRIMERA CAMPANYA (844-859)	42
3.1 Situació peninsular a mitjans del segle IX	42
3.2 Quan comencen a arribar els vikings?	42
3.3 Quants vikings van atacar la península a l'any 844?	43
3.4 Conseqüències dels atacs vikings a la península Ibèrica	43
4. LA SEGONA CAMPANYA (859-966/967)	44
4.1 Situació peninsular a mitjans del segle X	44
4.2 Cap a on es van dirigir?	44
4.3 L'expedició vikinga més coneguda d'aquesta campanya	44
4.4 Conseqüències	45
5. LA TERCERA CAMPANYA (966/967-1066)	46
5.1 Les accions vikingues en el territori gallec i portuguès	46
5.2 Sant Óláfr a la Península Ibèrica	47
5.3 Úlfr, un llop viking a Galícia	48
5.4 El final dels vikings	48
6. ELS VIKINGS RELACIONATS AMB CATALUNYA?	49

7. VESTIGIS ARQUEOLÒGICS DELS VIKINGS A LA PENÍNSULA IBÈRICA ..	50
LA PART PRÀCTICA	51
Introducció	51
Per què vaig decidir fer un documental?	51
Vídeo: el documental sobre els vikings a la península Ibèrica	51
Com i a on es pot veure aquest documental?	55
LES CONCLUSIONS FINALS	56
BIBLIOGRAFIA	58

INTRODUCCIÓ

Per introduir el meu treball de recerca m'agradaria començar explicant per què vaig triar aquest tema. A mi sempre m'ha interessat tot el que està relacionat amb l'edat mitjana com per exemple: els castells, els palaus, les armes de defensa dels castells, les armes que portaven els guerrers, etc. Fa poc amb el sorgiment de la plataforma digital *Netflix* m'he pogut introduir en el món de l'edat mitjana gràcies a les pel·lícules i sobretot a les sèries de televisió.

En aquests últims 3 o 4 anys he vist 3 sèries de televisió sobre els vikings, una de les civilitzacions més conegudes de l'edat mitjana. Vaig veure les sèries: *Vikings*, *The Last Kingdom* i *Vikings: Valhalla*. Aquestes sèries parlen sobre l'època dels vikings i la seva expansió. En aquest treball, he utilitzat diferents tipus de *frames* d'aquestes sèries de televisió per il·lustrar al lector. Bé, aquestes sèries de televisió em van marcar, ja que com soc un fanàtic de l'edat mitjana i dels vikings va fer que m'agradés encara més.

Ara que ja he explicat d'on ve el meu amor per la cultura dels vikings explicaré com em va sorgir aquest tema. Bé, unes setmanes abans que comencés el treball de recerca els nostres tutors ens van donar un full per posar quin tema volíem desenvolupar, la meua ment estava *in albis*. Anaven passant els dies i no trobava un tema que m'agradés. Un dels dies de la setmana abans d'entregar aquest full se'm van venir al cap diferents escenes d'aquesta sèrie sobre els vikings i clar, vaig pensar que era un bon tema, però potser era un tema massa general i havia de concretar una mica més.

Una de les escenes de *Vikings* que vaig recordar va ser on en *Bjorn Ironside* (fill de Ragnar, el protagonista d'aquesta sèrie) anava en vaixell a un lloc de l'Espanya musulmana i començava a matar persones i saquejar aquella zona. En aquell moment, vaig buscar quines zones d'Espanya havien estat atacades pels vikings. La primera cosa que vaig llegir va ser: 844 i Galícia, vaig rebre un flash d'inspiració com que mai havia anat a Galícia i era una de les destinacions que els meus pares tenien apuntades per anar-hi un estiu de vacances.

Com que vaig escollir el tema pensant en una possible part teòrica i una possible part pràctica vaig pensar que podria fer un treball sobre els vikings a la península Ibèrica i que la part pràctica l'aprofités amb aquell viatge pendent que tenia amb els meus pares per anar de vacances a Galícia. El resultat d'aquesta idea s'ha assemblet bastant a aquesta primera idea que vaig tenir.

La metodologia emprada en aquest treball s'ha basat principalment en la consulta i el treball de diferents fonts i les he sintetitzat de tal manera que es pogués entendre i explicar bé cada apartat del meu treball. El primer que vaig fer va ser trobar diferents fonts d'informació i resumir-les i cada 3 o 4 setmanes em reunia amb el tutor encarregat d'ajudar-me en el meu treball de recerca, en Joan Bracero Roldán. Vam fer unes 3 o 4 reunions abans que comencés l'estiu on vam comentar la veracitat i utilitat d'aquestes fonts i vaig crear un esbós d'un possible

índex d'aquest treball. També vam escollir quina seria la part pràctica: fer un documental sobre els vikings a la península Ibèrica i anar a gravar diferents estructures que van tenir relació amb els vikings.

Durant l'estiu vaig escriure la part teòrica i pràctica. I ja, en aquests últims mesos m'he reunit més regularment amb el meu professor del treball de recerca per acabar d'enllestir la part teòrica i la part pràctica.

L'estructura que he seguit per fer la part pràctica és una divisió entre dues parts o blocs. El primer bloc està orientat a explicar els diferents àmbits i aspectes dels vikings. En aquest treball he explicat com eren realment, quines eren les seves creences, alguna de les seves polítiques, com entenien el món del sexe, les tècniques que ells utilitzaven per lluitar al mar i a terra, com eren els seus vaixells, veritats i mentides sobre ells i què ha quedat d'ells en l'actualitat.

El segon bloc està orientat als vikings concretament en el sentit de què van fer i què va passar a la península Ibèrica, està dividit en apartats on s'explicarà les tres campanyes més importants on ells van estar atacant els diferents punts de la península Ibèrica. Els vikings es van moure per les costes de la península Ibèrica, això és important tenir-ho en compte. Hi ha un apartat on he posat els possibles motius de per què van decidir envair la península Ibèrica. També hi ha un apartat pensat per posar les restes arqueològiques dels vikings que s'han trobat a la península Ibèrica.

A l'apartat de la part pràctica el que he fet és descriure com he anat fent el vídeo i al final es trobarà un enllaç on s'hi podrà accedir a aquell vídeo. El vídeo és un documental on s'explicarà les tres campanyes on els vikings van tenir més influència a la península Ibèrica i a cada campanya es trobaran gravacions in situ dels diferents llocs on els vikings van lluitar i saquejar.

Després de la part pràctica es relacionarà la bibliografia utilitzada per redactar aquest treball. Així també es pot apreciar la quantitat de fonts d'informació que he fet servir per crear un producte atractiu i que sigui fàcil d'entendre. Pel que fa a la bibliografia de les imatges, no he volgut marejar al lector amb tants enllaços, ja que les imatges són de diferents pàgines web. He citat les imatges que aportaven algun tipus d'informació, com per exemple alguna piràmide de població. És important saber que he citat totes les fonts d'informació que he emprat per fer aquest treball, estan totes referenciades en la bibliografia i algunes en el peu de pàgina.

Desitjo que qui llegeixi aquest treball descobreixi moltes coses noves i pugui conèixer una mica més als vikings.

ELS VÍKINGS

1. QUÈ ENTENEM PER VIKING?

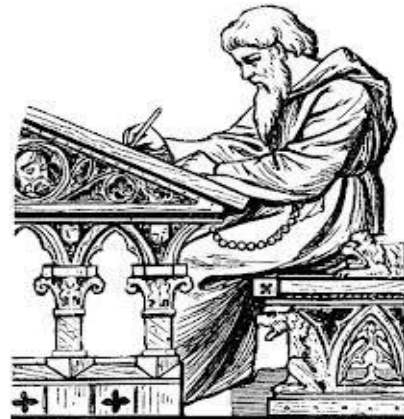
La paraula viking ve de l'idioma nòrdic antic on aquesta paraula s'escriu "víkingr". Aquesta paraula es va crear per referir-se a l'activitat d'aventurar-se en expedicions basades principalment en el saqueig. El significat original de la

paraula esmentada és anar a saquejar. Un terme semblant seria pirata escandinau. Actualment, molts lingüistes i filòlegs tenen fortes discussions sobre l'origen etimològic, ja que el significat d'aquesta paraula ha evolucionat. La paraula viking ha patit una evolució on actualment, aquest terme fa referència a tota aquella persona tenint una cultura, llengua i religió de característiques escandinaves es va dedicar a qualsevol activitat, no només al saqueig, al robatori o la incursió. Dins d'aquesta paraula s'inclou en les persones que estaven a dins com fora de

l'àmbit geogràfic nòrdic.

Quan busquem en textos medievals la paraula viking, no la trobem com a tal, la trobem camuflada a través de la perspectiva de cada poble que va tenir contacte amb ells. Tenim la *Crònica Anglosaxona* que sí que utilitza aquest terme. La Crònica anglosaxona és una col·lecció d'anals en anglès antic que narra la història dels anglosaxons. El manuscrit original que va ser creat a finals del segle IX, probablement al Regne de Wessex, durant el regnat d'Alfredo el Gran (871-899). Se'n van fer múltiples còpies d'aquest manuscrit i després es van distribuir als monestirs d'Anglaterra, on es van actualitzar de manera independent. En un cas, la Crònica encara va estar en edició activa fins al 1154.

Els primers a constatar per escrit el contacte amb els vikings van ser els anglesos que anomenaven als vikings danesos, pagans o homes del nord, sense tenir en compte si eren danesos, si eren cristians o politeistes. L'expressió "homes del nord" o "normands", va ser la més utilitzada entre els cronistes cristians de diferents parts de l'Europa medieval.

Els cronistes islàmics es referien a ells amb el terme "*mayus*" o "*madjus*" que vol dir pagans, adoradors del foc o mags.

En conclusió, si els vikings van rebre tantes denominacions va ser gràcies al contacte que van tenir amb tants pobles on els vikings van deixar la seva empremta. També és cert que ni els vikings tenien un nom per definir-se a ells mateixos, ja que en aquella cultura s'hi barrejava gent de diferents nacionalitats i característiques físiques i psicològiques.

2. COM ERA UN VIKING?

2.1 Característiques generals

Segons els estudis demogràfics, els vikings que van arribar a la Península Ibèrica deuriem ser joves però envellits de manera prematura. Tenim l'exemple d'un estudi sobre els danesos a York¹ el qual diu:

- La mortalitat infantil entre els escandinaus era alta
- El 50% de les dones escandinaves morien abans dels trenta-cinc anys
- La mitjana d'edat dels homes era de 50 anys
- Moltes anàlisis han determinat la presència de cucs intestinals en alguns vikings per culpa de la seva alimentació.
- La mitjana d'alçada dels vikings homes era entre els 170 cm i els 175 cm. La mitjana d'alçada de les dones era de 156 cm a 165 cm.

Cal recalcar que van haver-hi excepcions en persones altes com baixes, és a dir, que hi havia vikings alts, d'alçada normal i d'alçada més baixa. En aquella època hi havia diferents ètnies que consideraven els vikings gegants degut a la seva alçada.

Tots coneixem el tòpic de que tots els vikings eren rossos, alts i amb els ulls blaus. Aquest tòpic no és del tot cert. És veritat que hi havia vikings que tenien les característiques esmentades, de fet eren unes característiques ben considerades entre ells però també hi havia vikings amb característiques diferents.

Els vikings mai es van considerar una raça singular als altres i tampoc van tenir problemes en barrejar-se amb gent de diferents característiques físiques i/o psicològiques.

Els vikings donaven molta importància a la seva aparença. Per exemple, tenir una cabellera neta i lluent era una característica molt admirada per la gent.

Segons les cròniques de l'època, va haver-hi un període on els vikings havien de portar bigoti llarg obligatòriament. També hi havia vikings amb tatuatges segons

---

¹ Curto, Iván. *Los vikingos y sus expediciones a la Península Ibérica*, Madrid, Editorial: La Ergástula 2017: pàg. 44

diferents testimonis de mercaders. El fet de maquillar-se, era habitual tant en els homes com en les dones.²

La higiene dels vikings

Si parlem d'higiene, eren els més avançats de l'època. De fet, algunes rutines d'higiene van escandalitzar als sacerdots anglesos. Tenim constància que moltes vegades els vikings, al ser enterrats, els hi posaven els seus estris de neteja personal.

Els vikings eren escandinaus (encara que no tots els escandinaus eren víkings), i el seu interès a estar ben arreglats i vestits reflectia el valor de la cultura en general. S'ha suggerit que el concepte del destí hi jugava un paper, ja que mai se sap el dia de la nostra mort i, per tant, s'ha de lluir el millor possible per a la inevitable arribada al més enllà. La poesia nòrdica, especialment el *Hávamál* i el *Reginismál*, emfatitzen la importància de començar el dia "pentinat i rentat", ja que no hi havia certesa d'on s'estaria al capvespre o fins i tot si encara s'estaria entre els vius.

Es creia que l'ànima del difunt arribava a una de les diverses destinacions de l'altra vida amb el mateix aspecte que tenia en vida. Els herois del Valhalla, per exemple, tenen la mateixa armadura i armament que quan van morir. El vestir-se i arreglar-se diàriament assegurava que un no s'hauria d'avergonyir davant la presència dels déus i les ànimes que se'n van anar primer i també tenia un significat còsmic en mantenir l'ordre i evitar el cataclisme de Ragnarök que acabaria amb el món.

Si parlem de la vestimenta, no en tenim gaire informació. El que sí que sabem és que tot viking posseïa una camisa, roba interior de llana, pantalons, mitges fins als genolls, botes i cinturons de cuir. Alguns portaven túniques. Com a accessoris tenim les armes, que eren un ganivet i una espasa curta que estaven penjats al cinturó. També portaven barrets per protegir-se del temps i posteriorment pells pel mateix motiu.

Les dones portaven una camisa de llana i mitges com a roba interior. Per sobre de la camisa portaven un vestit estret fins a la cintura amb una mena de cinturó on portaven un ganivet. Elles posseïen les claus de les seves cases, algunes portaven braçalets o alguna mena de peça de joieria als braços i/o al coll. També portaven pells per protegir-se del fred.

El fet de portar joies o metalls valuosos els servien per demostrar el seu poder adquisitiu i el seu estatus social.

---

² Curto, Iván. *Los vikingos y sus expediciones a la Península Ibérica*, Madrid, Editorial: La Ergástula 2017: pàg. 44-45

Vikings en època de pau

Aquí veiem un home que va amb roba abrigada, una mena de jaqueta/túnica, un cinturó i unes botes.. La dona porta una túnica/vestit estret fins la cintura i a sobre porta un altre vestit més llarg degut a la temperatura.

Vikings en època de conflictes

Aquí veiem bastants vikings armats. Si mirem a l'esquerra trobem a Laguertha i en Ragnar a la dreta. Ells dos són poderosos econòmicament per això es veuen millor equipats que els altres vikings que els envolten. A la dreta tenim a en Rollo, el primer duc de Normandia, també ric econòmicament. És important mencionar que els tres vikings són poderosos econòmicament, ja que 2 d'ells porten una espasa (Rollo i Laguertha) i els tres van més ben equipats que els vikings que tenen al darrere. L'espasa fou una de les armes més cares de l'època.

2.2 Com entenien la sexualitat els vikings?

Entre les moltes coses que descobrien els ambaixadors cristians i musulmans que visitaven els caps vikings, els seus costums sexuals eren probablement el que els causava més sorpresa. La societat dels vikings acceptaven sense cap problema la poligàmia, les relacions homosexuals i tenien lleis contra la violència de gènere, que castigaven des de tocaments fins a violacions. Aquesta gran permissivitat sexual estava subjecta a una condició: que tant els homes com les dones complissin amb la comunitat la seva obligació de produir descendents.

Un dels àmbits de la sexualitat dels vikings que més sorprenia els ambaixadors de països estrangers és la importància que es donava al plaer de la dona. Una idea que encara avui aixeca encesos debats

polítics i que els sectors més tradicionals veuen com una cosa reprovable era una idea superada fa mil anys pels vikings.

Les obligacions conjugals

L'obligació conjugal d'aportar descendència a la comunitat era tan important que s'havien de generar les millors condicions perquè es produís. La preocupació per aconseguir una parella era evident: entre la màgia vikinga hi havia un tipus concret que es podria anomenar “conjurs d'amor”, que permetien aconseguir la parella desitjada. Precisament aquests conjurs d'amor són una de les proves que l'homosexualitat era acceptada a la societat vikinga, ja que eren distingits per a cada possible combinació (home que desitgés un home o una dona, dona que desitgés un home o una dona).

Per això els matrimonis sí que havien de ser heterosexuels, ja que l'objectiu era deixar descendents. Es considerava que tots dos sexes tenien responsabilitat en això i el fet de no tenir fills era una raó legal per demanar el divorci, un tràmit que podia iniciar qualsevol dels dos.

Lleis contra la violència de gènere

Les lleis contra la violència de gènere, cobrien un ampli repertori d'agressions sexuals, des de tocaments fins a violacions. Això va estretament lligat a un concepte central en la cultura viking, el de l'honor, i explica una peculiaritat d'aquesta legislació: el càstig variava segons l'estatus social relatiu entre víctima i agressor.

Abusar d'una dona de baix estatus social era castigat (sempre que fos una dona lliure i no una esclava), però amb menys severitat que si la víctima era d'alt estatus. De la mateixa manera, si l'agressor era d'una posició inferior a la de la víctima, el càstig era molt més sever que si ocupaven una posició semblant o si l'agressor era superior a la jerarquia social. Entre tots dos pesava més la posició de la víctima: si aquesta pertanyia a l'elit podia demanar la pena de mort per al seu agressor encara que ell també ho fos.

En particular, una cosa que cal destacar d'aquesta legislació és que contemplava era la violació dins del matrimoni, cosa que altres cultures mai no haurien acceptat. Encara més, sembla que aquesta es considerava una forma especialment greu de violència sexual, ja que s'havia atacat l'honor de l'esposa, que hauria de ser el primer a respectar, ja que, dins de casa, la dona era qui manava: si un home trencava aquesta norma social, seria perfectament capaç de trencar-ne d'altres i, per tant, mereixia un càstig.

La poligàmia

Els vikings practicaven la poligàmia, és a dir, els homes podien tenir diverses esposes o concubines. El concubinat, però, tenia connotacions diferents que en altres societats i era vist com una relació informal en què, a diferència del matrimoni, no existia l'obligació d'engendrar fills, encara que es podia donar. Les dones tenien el mateix estatus sense importar l'ordre en què s'haguessin casat, i tots els fills eren legítims i tenien el mateix dret a heretar. Les concubines eren “inferiors” a les esposes i no gaudien dels drets del matrimoni, però sí dels mateixos que altres dones lliures i abusar-ne també estava castigat per llei.

Els esclaus en l'àmbit sexual

Molt diferent era la situació de les esclaves, que eren vistes com a propietats i el seu comprador podia tractar-les com a tals, fins i tot sota el mateix sostre de les seves esposes i concubines. També existien esclaus sexuals de sexe masculí dels quals els seus amos abusaven, ja que com hem dit anteriorment, per a un home lliure era motiu d'humiliació ser la part passiva. A causa de la importància de l'estatus a la societat viking, els homes de baix rang sovint s'enrolaven en expedicions de saqueig per poder obtenir esclaves o esclaus, perquè tenien poques possibilitats d'aspirar a un matrimoni.

2.3 Els ritus funeraris

Si parlem de ritus funeraris vikings el primer que ens ve al cap és un vaixell en flames en una zona amb aigua. Aquesta era en realitat una pràctica molt exclusiva i limitada als grans caps, ja que un vaixell era una possessió molt valuosa fins i tot si era de fabricació modesta. Es desconeix també si estava geogràficament estesa o era una particularitat d'alguns grups concrets.

El cronista *Ahmad Ibn Faldan*³ (emissari del califa de Bagdad), explica que les festes van durar deu dies durant els quals els homes van “honrar” el seu cap emborratxant-se, violant les esclaves i sacrificant animals a cop d'espasa o arrencant-los el cap de quall. Mentre es feien els preparatius per a la cerimònia, el difunt era dipositat en una mena de capella provisional amb menjar, beguda i un instrument musical perquè pogués entretenir-se fins al moment de la seva partida.

El dia de la cerimònia una esclava, amb prou feines adolescent, va ser escollida per ser la “núvia del difunt”, lligada al llit fúnebre amb ell i, després de ser violada pels homes de la família, una dona que exercia com a “àngel de la mort” (potser una representació d'una valquíria) la va matar a ganivetades. Després d'això, el

---

³ G.M, Abel. *Funerales vikings, el viaje espectacular a la otra vida de los guerreros nórdico* [en línia]. National Geographic. 10/03/2023. < https://historia.nationalgeographic.com.es/a/funerales-vikings-el-espectacular-viaje-a-la-otra-vida-de-los-guerreros-nordicos_16392>

macabre festeig fúnebre va abandonar el vaixell i un home nu li va calar foc. *Ibn Faldan* escriu que els rus, en observar com pujava el foc, van comentar que era un senyal que el seu cap estava complagut. Ell per descomptat no ho estava tant després d'haver presenciat tot allò i un dels rus, en advertir-ho, li va deixar anar que els àrabs devien ser estúpids per enterrar els seus morts en lloc de donar-los un comiat espectacular com aquest.

Una cosa que crida l'atenció sobre les pràctiques funeràries dels pobles nòrdics és precisament la seva heterogeneïtat. Segons l'arqueòleg Neil Price⁴, especialista en era viking, s'han descobert més de 10.000 tombes d'aquella època i a partir d'elles no s'han pogut establir gaires punts en comú.

Difereixen en el mètode de tractar els difunts: alguns eren enterrats, altres cremats i pel que fa a la mateixa tomba: materials, forma, elaboració i contingut. Es poden observar similituds per regions (especialment en zones més aïllades) però no hi ha dues tombes iguals.

El segon element i potser el més desconcertant és el contingut d'aquestes tombes, el que anomenaríem aixovar funerari. De les sagues literàries se'n pot deduir una creença comuna que el difunt s'enduria al més enllà tot el que s'enterrés amb ell o, en el cas de ser cremat, el que es cremés s'aniria juntament amb el seu cos.

El més esgarrifós de l'assumpte és que no només es referia a objectes, sinó també a éssers vius que li pertanyessin, animals o fins i tot esclaus.

Algunes tombes han revelat indicis d'escenes veritablement escabroses, com cavalls partits per la meitat, gossos de caça amb el crani aixafat o esclaus sacrificats a la pira del seu amo perquè aquest se'n pogués valdre en l'altra vida.

Quin era el destí dels morts?

El destí en el qual normalment pensem que arribaven els era el famós Valhalla. No obstant això, aquest és únicament el destí dels que havien mort en batalla i només de la meitat, ja que l'altra meitat eren seleccionats per Freya i portats al no menys espectacular Fólkvangr; es desconeix quin era el criteri per a aquest repartiment o fins i tot si existia cap criteri. Allà, els uns i els altres romandrien bevent, menjant i lluitant per preparar-se per a la gran batalla de Ragnarök, que significaria la fi del món tal com el coneixien.

---

⁴ G.M., Abel. *Funerales vikingos, el viaje espectacular a la otra vida de los guerreros nórdico* [en línia]. National Geographic. 10/03/2023. <https://historia.nationalgeographic.com.es/a/funerales-vikingos-el-espectacular-viaje-a-la-otra-vida-de-los-guerreros-nordicos_16392>

La gent que no havia mort en el camp de batalla podia anar a dos tipus de regnes: Hel i Helgafel.⁵ D'aquests dos regnes d'ultratomba, el que semblava més bo era Helgafel on els difunts es passarien l'eternitat bevent i conversant.

2.4 Mites i veritats dels vikings

El mite del casc amb banyes

Aquesta imatge va ser popularitzada al segle XIX per l'art romàntic i per la popular saga wagneriana *L'anell del Nibelung*. La realitat és que no s'ha trobat ni un sol casc de guerrer viking amb banyes, i l'únic que es conserva complet, al museu de la Universitat d'Oslo, té poc a veure amb la imatge típica del casc viking.

Sí que s'han trobat cascos amb banyes a les zones nòrdiques, però es tractava, amb tota probabilitat, de cascos ornamentals que eren usats pels líders de les comunitats en ocasió de certes cerimònies, probablement amb connotacions religioses.

El mite sobre la crueltat i si eren tan sanguinaris com es pensa

La seva excessiva crueltat és un altre dels enigmes històrics que hi ha al voltant del poble viking. Per culpa de les sèries de televisió o pel·lícules sempre hem pensat que els vikings eren molt sanguinaris, però la història dels seus viatges l'han escrit principalment els vençuts, que els veien com uns assassins, així que mai no es podrà saber si eren realment tan bàrbars o l'escrit és una exageració. Malgrat tot, cal entendre que els cristians de llavors no comprenien com aquells fills del diable podien entrar en un edifici sagrat i matar tothom com si res. Per a ells era una cosa molt difícil de creure i imaginar. Els cristians no entenien tampoc com Déu no els posava una barrera divina davant d'aquesta barbàrie.

Quan van començar els seus atacs?

El temps dels vikings va començar el juny de l'any 793 amb l'assalt al monestir de Lindisfarne, Anglaterra. Aquell dia, els guerrers del nord van acabar brutalment amb centenars de monjos l'única defensa dels quals davant les armes va ser la religió. Eren les primeres víctimes de les milers que arribarien després.

---

⁵ G.M, Abel. *Funerales vikingos, el viaje espectacular a la otra vida de los guerreros nórdicos* [en línia]. National Geographic Historia. 10/03/2023. <https://historia.nationalgeographic.com.es/a/funerales-vikingos-el-espectacular-viaje-a-la-otra-vida-de-los-guerreros-nordicos_16392>

Foto del monestir de Lindisfarne

Aquest atac al monestir va provocar el naixement de la llegenda negra dels vikings, un poble els únics objectius del qual eren, segons ens han mostrat a les sèries i pel·lícules de televisió, assassinar i robar allà per on trepitjaven. Es tendeix a pensar que el moviment viking es va produir a causa de la

recerca de riqueses, i no sempre era així. Els nobles nòrdics pressionaven moltíssim la població amb impostos altíssims i això va produir que multitud es fessin a la mar per escapar de les exigències abusives dels seus caps o per sentir-se lliures.

Què hi ha de cert en l'àliga de sang, un tipus de tortura?

Un dels mites més famosos sobre els vikings és el famós ritual anomenat “àguila de sang”, que suposadament era una tortura consistent a obrir la caixa toràcica de la víctima per extreure'n els pulmons com si fossin ales. Un estudi realitzat el 2022⁶, a més, va analitzar si aquesta tortura podia ser possible des del punt de vista anatòmic: la conclusió va ser que, encara que hauria estat possible, la víctima hauria mort dessagnada o ofegada a les primeres fases del ritual i només es podria haver realitzat de forma completa amb un cadàver.

Els vikings utilitzaven drogues?

Les sagues, una barreja d'història i mitologia nòrdica, descriuen amb especial ferocitat els berseker, els protagonistes de la tercera mentida. Afirmen, amb devoció, que eren aquells guerrers als quals el ferro no pot malmetre. Eren guerrers d'elit vikinga (segons explica el reconegut investigador Manuel Velasco Laguna a *Breu història dels vikings*) que combatien en estat de trànsit i demostraven una ferocitat extrema contra l'enemic. Fins a tal punt obviaven la por a ser traspassats per una espasa que anaven a la batalla sense armadura i, alienats per la ira, mossegaven els seus escuts com una mena de ritual previ al ball dels acers. Si és que es pot anomenar d'aquesta manera la brutalitat sense finor i esgrima que exhibien al camp de batalla.

---

⁶ G.M, Abel. *Cómo eran realmente los vikingos, más allá de los mitos* [en línia] 19/04/2023, National Geographic. <https://historia.nationalgeographic.com.es/a/como-eran-realmente-vikingos-mas-alla-mitos_19208#:~:text=Los%20vikingos%20no%20eran%20un%20pueblo%2C%20sino%20un%20modo%20de%20vida&text=Y%2C%20aunque%20compart%3%ADan%20ciertos%20elementos.lideradas%20por%20un%20jefe%20electo>

Fins ara, les investigacions afirmaven que es drogaven ingerint un beuratge elaborat a base d'*Amanita muscaria*, un fong conegut també com a *matamosques* o “falsa oronja” i que, a més de poder produir danys intestinals i fins a la mort, compta amb efectes secundaris beneficiosos per al combat. Els efectes secundaris comença entre 20 i 180 minuts després del consum, amb un quadre gastrointestinal, a més de marejos, vertígens, atàxia i incoordinació, convulsions, eufòria, alteracions de la conducta, alteracions visuals i al·lucinacions, segons un compendi d'experts de farmacologia i botànica al dossier *Drogues emergents: plantes i fongs al·lucinògens*⁷.

Tot i això, un nou estudi elaborat pel doctorand Karsten Fatur⁸ (etnobotànic de la facultat de farmàcia de la Universitat de Ljubljana) va posar l'any passat en dubte la teoria de l'*Amanita muscaria* en afirmar que hi ha una altra planta els efectes secundaris de la qual s'ajusten molt més als símptomes que els berserkers haurien mostrat en batalla: l'*Hyoscyamus niger* o pessebre negre. L'expert també va assenyalar que les sagues van exagerar la manera de combatre aquests víkings.

3. COM ERA L'ORGANITZACIÓ SOCIAL DE L'ÈPOCA?

3.1 La família

Per a la societat escandinava, la lleialtat familiar va ser la pedra angular. En el nucli familiar tot era compartit: guanys, pèrdues, deshonra, glòria, etc. Els escandinaus tenien l'honor com un dels elements més importants d'una família. De fet, preferien morir per defensar l'honor que deixar una ofensa sense reparació.

El “Rigspula”: els tres estaments de la societat vikinga ideal

Aquest nom és d'un poema que divideix la societat escandinava en tres estaments:

1. Magnats i reis
2. Homes lliures
3. Esclaus

---

⁷ P. Villatoro, Manuel. *Las 7 mentiras más absurdas sobre los letales guerreros vikingos que creemos desde hace mil años*. Publicació: 9/062020. Actualització: 26/11/2021, ABC Historia. < https://www.abc.es/historia/abci-7-mentiras-mas-absurdas-sobre-letales-guerreros-vikingos-creemos-desde-hace-anos-202006092313_noticia.html >

⁸ P. Villatoro, Manuel. *Las 7 mentiras más absurdas sobre los letales guerreros vikingos que creemos desde hace mil años*. Publicació: 9/062020. Actualització: 26/11/2021, ABC Historia. < https://www.abc.es/historia/abci-7-mentiras-mas-absurdas-sobre-letales-guerreros-vikingos-creemos-desde-hace-anos-202006092313_noticia.html >

Aquest poema presenta una visió simplificada de la comunitat escandinava que va ser menys estàtica i endreçada ja que molts vikings van prosperar tant en les seves llars com fora d'aquestes.

Font: autor anònim. *Las clases sociales en la sociedad vikinga*. skjalden.com (2023)

En aquesta imatge veiem com estava estructurada la societat vikinga. Al punt més alt trobem els reis. A sota dels reis els nobles. A sota dels nobles el poble i a sota del poble els esclaus.

3.2 La monarquia i els reis vikings

Les monarquies escandinaves van ser de caràcter electiu i no hereditari. El caràcter electiu es basava en què es proposaven uns candidats al tron i els homes lliures de cada regió, reunits en assemblees, havien d'acceptar si aquella persona podia pujar al poder o no.

Els reis vikings no van tenir autoritat per legislar ni per impartir justícia, d'això se n'encarregaven les assemblees d'homes lliures en les quals el rei podia participar com un membre més.

Qualitats que havien de tenir el reis vikings per ser bons reis:

- Grans dosis d'autoritat natural.
- Una veu potent.
- Un estil enèrgic.
- Una gran destresa amb les armes.
- Esperit combatiu.
- Castigar amb severitat i no perdre el seu alegre caràcter.

Exemples de reis:

El primer rei viking va ser **Harald I de Noruega** o també conegut com a **Harald Cabellera Bella** (872-933). A través de les seves conquestes, va aconseguir unificar un conjunt de petits regnes rivals i va estendre el seu domini sobre Escòcia, les Illes Hèbrides, les Órcadas i les Shetland. La persecució que va fer dels seus enemics va portar al poblament noruec d'Islàndia.

L'últim rei viking va ser **Harald Hardrada** (1046-1066). Després de realitzar les seves aventures fora d'Escandinàvia, va tornar a Noruega l'any 1046 per reclamar el tron, i el seu nebot Magnus, que llavors l'ocupava, li va donar la meitat del regne a canvi de la meitat del tresor que Harald havia acumulat durant la seva permanència a Orient. Un any més tard va morir Magnus i Harald va quedar com a governant en solitari.

Va lluitar amb certs èxits i fracassos a les batalles pel tron danès de Sweyn II (1045-62). Va ampliar les possessions de Noruega ocupant les illes Órcadas, Shetland i Hèbrides, i va fundar la ciutat d'Oslo al voltant de l'any 1050.

En el seu afany per conquerir més territoris va tornar a declarar la guerra als danesos, alhora que les seves ànsies de poder li van treure a posar els seus ulls més enllà del mar del Nord. El 1066, Harald es va unir a Tostig, comte de Northumbria, per combatre contra el germà d'aquest, Haroldo II d'Anglaterra, i repartir-se Anglaterra. No obstant això, va ser derrotat i mort el 25 de setembre de 1066 a la batalla de Stamford Bridge, deixant-li al seu millor aliat, Guillem el Conqueridor, duc de Normandia, el repte de conquerir Anglaterra.

3.3 Els homes lliures

Per definir què consideraven els vikings que un home era un home lliure trobem diverses dificultats quan s'ha de buscar una definició concreta. El que sí que es pot dir és que un home lliure gaudia de certs drets com: parlar a les assemblees, portar armes, rebre la protecció de la llei i altres aspectes que feien veure a aquests homes més poderosos.

A mesura que van passar els anys, aquests homes van perdre certs poders que tenien abans. Es diu que dins d'aquest concepte hi havia diferents nivells ja que no tots es dedicaven a la mateix ofici.

Els homes lliures també es podien dedicar a altres professions com: l'artesanía, el comerç, la poesia i/o la construcció de vaixells.

Els homes lliures també podien dedicar-se a legislar per així crear lleis que en alguns casos els podien afavorir. Cal recalcar que la societat escandinava estava endreçada a través dels acords que estaven establerts pels grangers lliures. En aquestes assemblees es discutien les lleis en veu alta i s'arribava al consens.

Els homes lliures, es podien dedicar a la guerra de forma ocasional. De fet va haver-hi bandes específiques d'aquests vikings on hi havia diferents nivells segons la teva destresa i experiència amb les armes. Els que més destacaven van rebre l'opció de formar part dels guerrers professionals.

3.4 Les dones lliures

La majoria de dones lliures d'aquella època es dedicaven a cuidar casa seva i els seus fills, també feien productes làctics. Algunes dones van poder destacar perquè van ser poetes. A les lleis nòrdiques paganes es contemplava el divorci.

Tenim excepcions on les dones lliures van arribar a ser molt importants pel descobriment d'Islàndia, per exemple. Tenim un cas on una jove va dirigir una banda de vikings.

Segons els estudis, les dones van participar en les colonitzacions de terres però no hi havia flotes vikingues de dones. És a dir, la majoria d'aquestes flotes eren homes, però podien haver-hi algunes dones. En el cas de la invasió a la Península Ibèrica el que es sap que tots els guerrers vikings que la van envair eren homes fins que no hi hagi cap estudi/investigació que es demostrï el contrari es considera que tots els invasors vikings a la Península Ibèrica eren homes.

3.5 Els esclaus

L'esclavitud va ser un dels pilars econòmics pels vikings ja que gràcies a la seva expansió van segrestar a molts esclaus i gràcies als seu comerç es van enriquir.

Característiques dels esclaus:

- No es consideraven persones i tenien pocs drets.
- Si un esclau era ferit o mort, l'amo havia de ser recompensat.
- No podien posseir o heretar cap cosa.
- No podien comerciar i negociar.
- Només es podien relacionar amb la societat a través del seu amo
- Amb la implantació del cristianisme la seva situació va millorar ja que l'esclau podia obtenir la llibertat com a un regal de l'amo o pagant un preu.
- Els esclaus homes es dedicaven als treballs físics i les dones a treballs més suaus.
- Amb l'alliberament d'un esclau aquell home/dona passava a ser introduït a la llei i ja podia gaudir de la majoria de drets que tenia una persona lliure.

4. L'ECONOMIA

4.1 L'agricultura i la ramaderia

Els cultius eren diferents segons les regions però els més freqüents van ser la

civada, el sègol i altres tipus de cereals semblants que es van utilitzar per crear la farina i la cervesa. També podem trobar altres cultius com fruits secs, fruits del bosc, cireres, mel, pèsols, etc. D'aquests cultius se n'obtenien aliments que complementaven els cereals en la dieta dels vikings

Quan parlem de la ramaderia trobem que els animals més utilitzats van ser les vaques, les ovelles, les cabres i els cavalls. S'han trobat restes de pollastres i porcs ja que aquests animals eren poc freqüents. La caça i la pesca van tenir un paper important pels vikings ja que els hi permetien alimentar-se i obtenir matèries primeres per a l'artesania i el comerç.

4.2 L'artesania

En els primers centres comercials van sorgir a partir d'una indústria de productes elaborats artesanalment. Els objectes més venuts van ser els que utilitzaven materials com metalls preciosos per crear objectes com per exemple braçalets. Aquest fet va crear el naixement de tallers artesans especialitzats en aquests objectes.

També es van utilitzar el bronze, l'ambre i el coure per crear ornaments. En aquesta època es va veure l'increment dels tallers tèxtils i de la fabricació de cristall. S'han trobat moltes restes d'objectes fets d'ossos, banyes o/i metall.

4.3 El comerç

Els primers centres comercials i mercats a Escandinàvia van ser llocs d'intercanvi de productes excedents entre els grangers. Paulatinament, aquests punts es van anar transformant en centres d'articulació de xarxes de comerç a gran distància. En aquests punts, grups o poblacions d'artesans especialitzats s'hi van establir.

També van haver-hi mercaders de diferents poblacions que els seus negocis estaven protegits pels reis i per la plata que circulava per Europa.

4.4 Altres activitats

El robatori, el segrest i l'extorsió va ser una altra manera d'obtenir beneficis, sobretot per a la gent més pobre. Sobretot per aquells que no aconseguien els suficients diners per millorar el seu *modus vivendi*. De fet, aquest serà un dels motius de pes per començar l'expansió del món viking. Alguns exemples d'aquestes activitats serien: atac a flotes de comerciants, saquejos de monestirs...

5. EL TRANSPORT

Una de les claus de l'expansió dels vikings per tot el món van ser vaixells. D'una durabilitat i lleugeresa que no havia estat vista a l'època, les seves naus es caracteritzaven perquè suraven a les aigües poc profundes dels rius i estuaris alhora que podien creuar el mar.

5.1 La tècnica de construcció dels vaixells

En general, les naus vikings comptaven amb una quilla (peça de la part inferior d'una embarcació on es recolza tota la seva armadura) plana, cosa que els permetia la navegació per zones de poc calat. El casc estava construït amb taulons de fusta trincat. Tenien un pal desmuntable i una espelma quadrada, a més d'espai per als remes. Feien servir un timó lateral en estribord i utilitzaven una gran pedra amb un forat al centre (on es nuava una corda) com a àncora.

Gairebé tots els vaixells eren construïts sense utilitzar quadernes (peces en forma de corba que serveixen de suport pel casc d'un vaixell, serien com una mena de costelles. A la imatge es veu millor), superposant planxes de fusta, per això calia tapar les juntes d'unió entre les planxes. Per això, les juntes s'impermeabilitzaven amb molsa o llana impregnada en brea.

En aquesta foto apareix l'esquelet d'un vaixell, que és més contemporani que els vaixells vikings, on podem veure les parts que són menys conegudes.

QUADERNA

QUILLA

En aquesta fotografia, es pot veure el timó d'un vaixell viking, en aquest cas és una rèplica que s'utilitza per celebrar una festa vikinga a Catoira, Galícia, en honor de l'atac que va patir a l'època dels vikings a la península Ibèrica. Més endavant explicaré les característiques més importants sobre aquesta festa vikinga.

Frame de la sèrie *Vikings* on es pot veure com era un vaixell viking.

5.2 Els vaixells de guerra

El *drakkar* era el vaixell d'assalt més característic. *Drakkar* significa "drac" en nòrdic antic, i se'ls va anomenar així perquè tenen una figura en forma de cap de drac a proa. Com a gran innovació a l'època, el *drakkar* es podia moure en llocs amb poca aigua gràcies a la

quilla plana. És un vaixell llarg i estret format per taules superposades al seu casc, cosa que feia que fos flexible.

Estaven fets per transportar persones i anar molt ràpid (podien assolir prop de 30km/hora). A més, ser iguals per la proa i per la popa els permetia fer viratges d'alta velocitat.

L'Snekke o Snekkar és un altre exemple, en aquest cas el més gran dels vaixells de guerra construïts. Encara que de mida gran (30 metres d'eslora) era molt poc pesat i de petit calat. Podia transportar fins a 90 guerrers (amb tota la seva equipació) i era impulsat indistintament per vela i per 40 remes.

6. LA GUERRA I L'HEROISME

No tots els guerrers disposaven del mateix armament. Les llances i les destrals van ser les armes més utilitzades ja que requerien menys ferro. Els armaments com cascs, espases i armadures eren menys freqüents ja que necessitaven molt de ferro.

L'arc i les fletxes es van utilitzar en la caça i en les batalles. En les batalles, l'arc i les fletxes van perdre efectivitat ja que existien escuts molt grans que permetien protegir-se de les fletxes.

6.1 L'armament

L'espasa va ser l'objecte més valuós pels escandinaus. En alguns casos, les espases passaven de generació en generació.

Totes les espases vikingues van ser pensades per ser utilitzades amb una mà i en l'altra mà per portar l'escut. Les espases mesuraven 90cm-95cm de llargada i pesaven entre 1kg i 1,5kg. Les espases s'han classificat segons el seu mànec i fins ara es coneixen 35 tipus d'espases. La part més important de l'espasa era la fulla, la qual va variar poc.

Els vikings van importar espases d'altres zones les quals eren més dures i lleugeres. Van tenir tanta popularitat que fins i tot es van crear falsificacions.

La llança va ser l'arma més freqüent en l'època vikinga. Tenia dues utilitats:

- La javelina: lleugera i curta. Servien de projectils abans d'arribar a la lluita cos a cos.
- Llança de batalla: més llarga i pesada. No servia per llançar-la ja que era molt llarga, la seva punta mesurava entre els 20cm i els 50cm. Els pals que aguantaven la punta de la llança es creu que mesuraven més de 2m.

L'arma que més va caracteritzar als vikings va ser la destrat. Inicialment estaven destinades per tallar la fusta. Paulatinament es va anar convertint en una arma per a la guerra. Van haver-hi de diferents pesos i mides. Es creu que hi ha entre 6 i 12 tipus de destrats diferents.

Per utilitzar correctament la destrat es necessitava força i habilitat, però eren molt temudes pel seu tall i contundència.

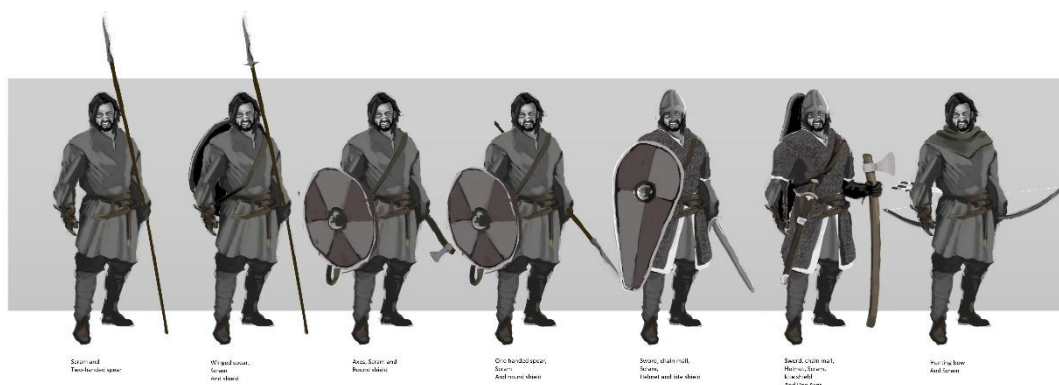
L'arc i les fletxes van tenir el seu ús en la batalla. Segons la fusta que s'utilitzava per fer l'arc les fletxes tenien més o menys potència.

El principal element per defensar-se va ser l'escut. Era rodó i tenia 1m de diàmetre. En el centre de l'escut hi havia una part de ferro que envoltava i protegia la mà. S'agafava només d'una cinta per tenir més mobilitat.

L'escut era lleuger, la fusta estava pensada de tal manera que l'escut tenia diferents gruixos. Des del centre el gruix de la fusta s'anava fent progressivament més petit.

Pocs vikings es podien permetre una armadura o proteccions per a la batalla. Si parlem de cascs en trobem pocs i sense banyes ja que els vikings no les utilitzaven pels cascs. La forma dels cascs és la mateixa o semblant, l'única cosa que canvia era que ells no utilitzaven les banyes pels cascs.

Tampoc s'han trobat restes d'armadures de cuir, sí de cota de malla que pesava uns 12kg o menys. Estaven fetes d'una sèrie d'anelles de ferro que oferien una gran protecció al tall i a la penetració sense restar mobilitat al portador de la cota de malla.

Font: Cómo luchaban los vikingos. valkyriesvigil.com (2013)

Aquesta imatge ens mostra els tipus de guerrers vikings amb els diferents tipus d'armament segons el seu poder adquisitiu. El de més a l'esquerre és el més pobre i el de més a la dreta el més ric.

6.2 Les tàctiques de guerra

La tàctica de guerra més utilitzada va ser l'*skjalborg*, més conegut com el mur d'escuts. Per trencar aquesta tàctica es feia servir l'*svínfylkja* o més conegut com a cap de porc. Consistia en posar-se en forma de cunya per xocar i trencar el mur d'escuts⁹.

El cavall només va ser utilitzat per recórrer llargues distàncies fins el segle XII que es va donar un ús militar.

En l'àmbit marítim, les tàctiques eren bastant similars a les tàctiques terrestres. La tàctica es basava en que dos línies de vaixells xocaven com si fossin 2 muralles i començaven a lluitar.

6.3 Actitud davant la mort

Els vikings sabien que tots els éssers humans estan destinats a la mort però el valor demostrat a la vida pot ser la inspiració per a aquells que sobreviuen. Així ho reflecteix el poema següent:

Les riqueses moren,
La família mor,
Un mateix també ha de morir
Però la fama
Mai mor,
Per a aquell que la va guanyar a
la vida.
Hávamál, poema nòrdic (versos
76-77)

Hi ha textos que demostren l'actitud impassible a l'hora de morir ja que si no tens por a la mort mereixes viure en el record dels teus semblants.

⁹ Curto, Iván: *Los vikingos y sus expediciones a la Península Ibérica*. Madrid: Editorial: La Ergástula, 2017, pàg. 91

7. ELS VIKINGS MÉS DESTACATS

Ragnar Lodbrock

Foto de Ragnar L. de la sèrie Vikings

És un dels protagonistes principals de la sèrie 'Vikings' i com a evidència la sèrie també un dels guerrers vikings més poderosos i sens dubte un dels reis nòrdics més llegendaris i reconeguts de les cultures escandinaves. Heroi per a uns i dolent per a uns altres, Ragnar destacava per la seva set de batalla i coneixement i els seus saquejos el van portar a les costes bretones o fins i tot a assetjar París. Va arribar a tenir 12 fills, alguns dels quals també van arribar a convertir-se en alguns dels vikings més famosos anys després. Tot i així, cal esmentar que la figura de Ragnar es mou entre la llegenda i la realitat, ja que part de la història es basa en testimonis sobre ell de diverses fonts i també hi ha historiadors que avui dia ho consideren com una combinació de guerrers nòrdics diferents. Tot i així, segons les cròniques anglosaxones d'Anglaterra, es creu que Ragnar Lodbrok va morir l'any 865, per la qual cosa hauria estat líder de la nació viking entre els anys 835 i 865.

Lagertha

Foto de Lagertha de la sèrie Vikings

Va ser la Primera dona de Ragnar Lodbrok i una de les guerreres vikings més conegudes i llegendàries de tots els temps. Tot i així i igual que la història de Ragnar, també s'ha posat en dubte pels historiadors l'existència real de Lagertha. Cert la seva història o no, les llegendes expliquen que igual que el seu marit, ella també era una de les millors escuderes del segle IX i els escrits narren que Ragnar va haver de matar un os per aconseguir demanar matrimoni a la viking. Una figura femenina amb un art per a la guerra innat que hauria inspirat la resta de generacions vikings a incloure les dones al camp de batalla. Després de separar-se de Ragnar i de tenir diversos fills amb ell, Lagertha va decidir saquejar Anglaterra i després d'assassinar el seu nou marit va acabar convertint-se en Jarl (comtessa).

Erik el Roig

Foto d'Erik el Roig tretat de la sèrie Vikings

És un dels personatges vikings més coneguts i importants de la segona meitat del segle X. Aquest hauria nascut a Noruega, encara que la seva família va ser expulsada del país a causa d'un terrible assassinat comès pel seu pare. Un cop instal·lat a Islàndia, Erik seguiria els passos del seu pare heretant aquest marcat caràcter violent del seu progenitor que el portaria a convertir-se en un popular i jove guerrer. Erik fascinat durant anys per les històries de pescadors que parlaven d'unes illes desconegudes a les quals ningú no s'havia atrevit a acostar-se, decideix salpar l'any 982 i després de diversos intents fallits aconseguir el 985 arribar a les costes meridionals de Groenlàndia, a les que per aquell temps va batejar com Grónland ('País verd').

Freydis

Foto de Freydis de la sèrie Vikings: Valhalla

Va ser una de les guerreres vikings més conegudes i temudes de tots els temps, juntament amb Lagherta. Aquesta guerrera vikinga va ser, després d'Erik el Roig, una de les figures clau en l'expansió vikinga a Groenlàndia i les llegendes expliquen que va arribar a batallar mentre estava embarassada i que també hauria convençut el seu marit d'atacar els seus dos aliats Helgi i Finnbogi per augmentar el botí.

Leif Eiriksson

Va ser el segon dels fills d'Erik el Roig i igual que el seu pare, va seguir els passos del seu progenitor arribant a convertir-se en un conegut explorador viking i expliquen que també en un dels primers europeus a arribar a Amèrica del Nord. Aquest s'hauria encarregat de fundar a més el primer assentament viking a Groenlàndia.

Björn Ragnarsson

Foto de Bjorn R. treta de la sèrie Vikings

Aquest guerrer viking, conegut també com a pell de Hierro, per les seves grans habilitats al camp de batalla, va néixer a la regió d'Escandinàvia i se'l considera fill de Ragnar Lodbrok i Aslaug (segona dona de Ragnar). A més del seu art per a la batalla, Björn va envair i va conquerir les regions del nord d'Àfrica i la meitat d'Europa estenent així el poder del poble viking. Va arribar a convertir-se en rei de Suècia i avui se'l considera com el primer membre de la Dinastia Munsö, de la qual provenen una gran part dels reis de Dinamarca.

Rollo

Aquest víking noruec està considerat com el primer duc de Normandia i també ha inspirat el personatge de Rollo en la sèrie Vikings, en la qual es mostra com a germà de Ragnar. De Rollo se sap que va arribar a dirigir a un grup de noruecs i danesos els quals es van dedicar al pillatge a les costes del mar del Nord. També va encapçalar expedicions a Escòcia, Irlanda, Anglaterra, Flandes i va assolir les riberes del Sena. El seu sobrenom de 'el Caminant' prové de les històries i sagues noruegues, les quals li donen aquest sobrenom perquè "era tan gran que cap cavall podia transportar-lo".

Foto de Rollo treta de la sèrie Vikings

Hrafna-Floki

De Floki se sap que tant a la sèrie de 'Vikings' com a la realitat, va arribar a ser un mestre de la navegació escandinava i el primer a arribar a Islàndia al segle IX, com es reflecteix en diversos manuscrits. Era fill d'una dona anomenada Vilgerg Karadatter, la qual pertanyia al regne d'Hordaland, un antic comtat noruec. Una altra dada curiosa té a veure amb el seu nom, Hrafna-Floki, el qual ve a significar Corb-Floki i està relacionada amb que hauria aconseguit tres corbs perquè l'ajudessin a trobar aquesta terra que tant buscava (Islàndia).

Foto de Floki de la sèrie Vikings

Erik “destral sagnant”

Un home originari de Noruega que es va convertir en el segon rei del país. A les històries es reflecteix que quan Erik va aconseguir el poder al regne, va decidir matar gairebé tots els seus descendents, excepte a un dels seus germans que va aconseguir refugiar-se a Anglaterra. Una història que estaria relacionada amb el sobrenom de 'Destral Sagnant' amb què se'l va conèixer després. I aquests són els vikings més famosos de la història.

Aslaug

Aslaug a qui se la coneix com la tercera esposa del llegendari Ragnar Lodbrok, va arribar a ser una majestuosa reina d'origen viking. Filla del “matadragons” Sigurd i l'escudera Brunhilda, va ser criada per Heimer sense cap de les comoditats que li corresponia per ser noble i després de quedar-se òrfena. Les llegendes expliquen que el seu pare adoptiu hauria construït una arpa gegant per amagar-la, fins que va ser trobada pels amos d'una hisenda que robarien el seu padrastre. Les històries també expliquen que Aslaug va arribar a convertir-se en una gran reina guerrera a la qual també se li atribueixen poders màgics. Els seus fills

Foto d'Aslaug de la sèrie Vikings

amb Ragnar van ser Ivar Ragnarsson, Sigurd Ragnarsson i Björn Ragnarsson que també van arribar a convertir-se en coneguts guerrers vikings.

Harald Bluetooth

Harald Bluetooth, a qui també se li va anomenar Blatand ('el moreno'), va ser rei de Dinamarca des de l'any 958 fins a la seva mort el 986 i rei de Noruega des del 970. A més de ser conegut perquè el seu sobrenom acabaria derivant en anglès a '*Bluetooth*', mateix nom amb què es coneix el famós sistema de connexió sense fil.

També va ser una figura important per expandir la religió cristiana entre els pobles nòrdics.

8. CREENCES

L'actitud tan versemblant davant la mort forma part del sistema de creences paganes escandinaves. El cristianisme va arribar més tard als països nòrdics si ho comparem amb altres zones d'Europa.

Durant el període viking la religió que més adeptes tenia era la politeïsta, centrada en l'adoració d'un panteó de déus que garantien protecció, abundància en les collites i victòria en el combat.

8.1 El paganisme

El paganisme nòrdic va estar envoltat d'un entramat complex de rituals i creences difícils de reconstruir pels estudiosos actuals.

El culte d'aquesta religió no estava organitzat, i la gran part podia ser professat de manera individual, familiar o en grans grups sense la necessitat de sacerdots. Hi havia xamans i profetesses que van participar activament en alguns rituals.

L'únic edifici en que tenim constància que s'adorava als déus de tota l'Escandinàvia és el santuari suec d'Uppsala. S'ha deduït que gran part del culte es va fer a l'aire lliure. En aquesta foto es pot veure com és actualment

El cosmos dels vikings s'ha suposat que es dividia en nou mons diferents. Els tres principals són la terra del déu, la terra dels homes i la terra dels morts.

Els déus viatjaven, lluitaven, parlaven i gaudien del seu món igual que els humans.

Aquests són els déus vikings més coneguts:

- **Heimdallr:** guardià dels déus. Uneix la terra dels homes amb la dels déus.
- **Baldr:** fill més estimat d'Odin. Va morir però va ressuscitar a través del Ragnarok.
- **Loki:** no és exactament un déu. Se l'associa a les maldats o la traïció. Va tenir tres fills maleits: una dama, una serp gegant i un llop. Aquests són coneguts com els tres terrors de la fi del món.
- **Freyr:** déu associat a la fertilitat i al bé en temps de pau, se'l representava amb un fal·lus erecte. És un dels pocs déus que es troben al temple d'Uppsala.
- **Thor:** era el més fort dels déus. Fill d'Odin i protector de la humanitat. Governava els cels, trons i rajos. Se'l representava amb un martell que es va convertir en un amulet pels vikings.
- **Odin:** va ser el déu principal de la mitologia nòrdica i regia sobre els altres. Se'l considerava salvatge i misteriós. Va ser el déu de la batalla per excel·lència. Coneixia tot el que passava en el món gràcies a dos corbs exploradors. Odin donava exemple als vikings gràcies a la resistència heroica davant a un destí que no podia editar.

Thor

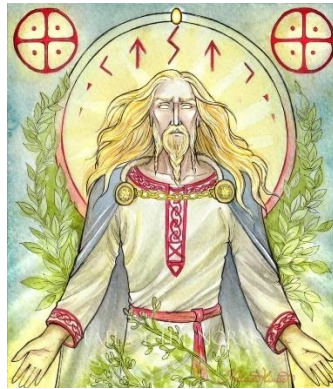
Odin

Freyrr

Loki

Baldr

Heimdallr

8.2 El cristianisme

El cristianisme va ser paulatinament adoptat per colons, comerciants i reis. Es va acabar imposant amb el temps sobre tots els habitants del nord. També es va introduir l'Església com a institució portadora d'autoritat, organització i pensament únic amb una nova identificació entre monarquia i ètica. L'impacte del cristianisme va ser enorme i va transformar tots els àmbits de la societat vikinga.

El regne danès va ser el primer en adoptar Crist, fruit de la política imperial i les missions evangelitzadores del segle IX. En el regne de Noruega el rei Oláfr Tryggvason es va prendre com a deure personal la conversió de Noruega al cristianisme. Suècia va ser l'última religió en adoptar el cristianisme. La majoria dels reis suecs des de l'any 1000 van adoptar la nova religió tot i que fins el 1100 no van desaparèixer els rituals pagans públics. Als llocs de difícil comunicació va trigar més en arribar el cristianisme, fins el segle XII.

9. LA SENSIBILITAT ARTÍSTICA DELS VIKINGS

9.1 Les arts plàstiques

Qualsevol viking podia ser un artesà de més o menys nivell i utilitzava el seu temps lliure per dedicar-se a aquesta activitat, que podia anar de tallar petites escultures de fusta fins a construir vaixells. És important dir que el fet de ser bo en aquest tipus d'arts era un orgull per a la societat escandinava.

Sabem que els vikings també pintaven però han quedat poques restes de pintura. El que ha quedat són els relleus on pintaven, brotxes i armes. Podem diferenciar sis tipus d'estils:

Estil III o Oseberg

Es caracteritza per representar criatures d'ulls prominents i formes contorsionades, aferrades les unes a les altres i té membres difícils d'identificar.

Estil Borre

Es caracteritza per representar tres motius principals: cintes entrelaçades, evolució de la criatura de l'estil III que obté un rostre en forma de màscara i un cos utilitzat en forma d'un llaç que es corba i el tercer motiu seria l'aparició d'un animal que hi apareix darrere amb espirals a als malucs.

Estil Jelling

Es caracteritza perquè els cossos dels animals, en forma de cinta, estan definits mitjançant un contorn doble que envolta un nucli central.

Estil Mammen

Aquest estil es solapa amb l'estil Jelling i pot ser difícil la seva distinció. Però en aquest estil els animals tenen els cossos més contundents i se'ls emfatitza les espirals als malucs.

Estil Ringerike

Es caracteritza el predomini de la decoració vegetal per sobre de la decoració animal.

Estil Urnes

Representa una baralla entre una serp i un animal de quatre potes. Es considera un refinament de l'estil Ringerike.

Exemples de tots els estils amb les peces més famoses que representen l'estil determinat:

Estil Oseberg

Colofó de Hedeby, Suècia

Estil Borre

Pedres de l'illa de Man

Estil Jelling

Copó funerari de Jelling

Estil Mammen

Cofre de Cunegunda, Bamberg

Estil Ringerike

Pedra funerària de Sant Pau,
Londres

Estil Urnes

Portal de l'església de fusta d'Urnes,
Luster, Noruega

9.2 La poesia

La poesia va ser un plaer, un art, un entreteniment, una afició i un instrument per als vikings. Els vikings van ser poetes i guerrers i van utilitzar la rima per resguardar la seva història i tradició, per competir entre ells per veure qui tenia més enginy o per fer més amenes les seves reunions.

El vers va créixer de forma oral i per això no han quedat gaires restes escrites dels seus versos d'aquella època.

La poesia nòrdica es pot dividir en dos tipus:

Poesia edaica:

El nom de la paraula *Edda*, és el títol del manual de poesia escrit per l'irlandès Snorri Sturlusson l'any 1220. Els versos que utilitzen aquest tipus de poesia són anònims i la seva composició és bastant simple mentre que els seus temes mitològics o llegendaris són la base actual del nostre coneixement sobre el funcionament del panteó escandinau. Tenim l'exemple de l'*Edda*, escrita per Snorri Sturlusson, trobem el Ragnarok, el relat nòrdic que tracta sobre la fi del món:

“Germans lluitaran contra germans

i es convertiran en els seus assassins,

els primers trencaran

els vincles de la família.

El món patirà,

una gran corrupció,

Era de destrals, Era d'espases,

-els escuts es parteixen,

Era de vents, Era de llops,

fins la caiguda del món en ruïnes.

No tindrà misericòrdia

cap home de l'altre”¹⁰

Poesia escàldica:

---

10 Curto, Iván. *Los vikingos y sus expediciones a la Península Ibérica*. Madrid. Editorial: La Ergástula, 2017, pàg. 81

El nom de la paraula ve d'*Skáld* (bard). Els poemes d'aquest tipus no són anònims sinó que s'atribueixen a grans personatges o grans poetes que els solien compondre pels *jarlar* o reis.

Aquest tipus de poesia posseeix una mètrica estricta i pot ser d'una estructura molt elaborada. La dicció i el vocabulari s'allunyen de lo quotidià i la seva construcció més característica és el *kenning* o circumloqui, es va utilitzar molt.

Un circumloqui és un envoltat de paraules per donar a entendre alguna cosa que s'hauria pogut expressar més breument.

Aquestes creacions tan elaborades i estrictes de poesia ens donen la conclusió de que els vikings podien ser rufians, però rufians cultes.

Aquí es pot veure un exemple d'un fragment del poema *Hrafnsmál*:

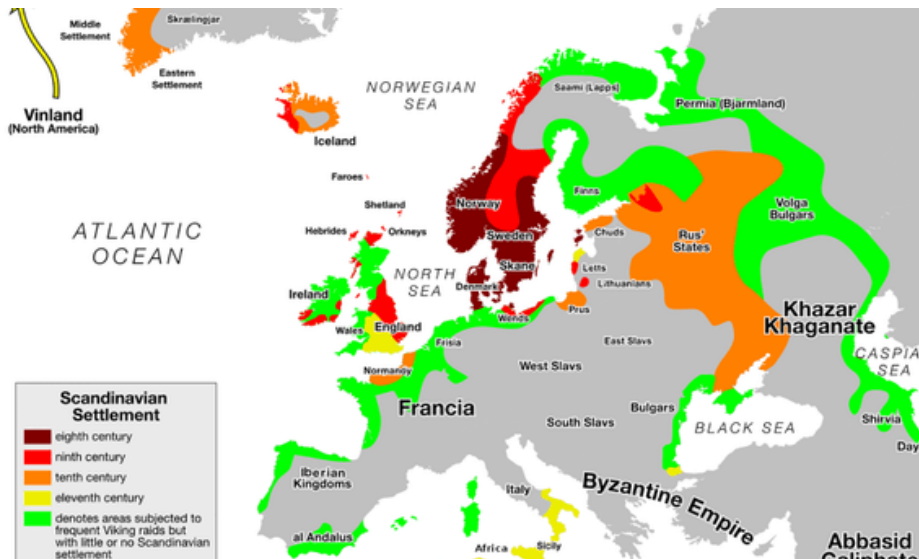
“El cap del poble matà ell primer
al destronador del dauradament cerdat
porc senglar de la batalla,
aquell home s'anomenava *Vigfúss*;
des de llavors les gavines de les ferides
estripen l'aliment de les laceracions de *Njördr*,
hereu de Björn”¹¹

---

¹¹ Curto, Iván. *Los vikingos y sus expediciones a la Península Ibérica*. Madrid. Editorial: La Ergástula, 2017, pàg. 83

10. L'EXPANSIÓ DELS VIKINGS

Per definir el procés pel qual la gent d'Escandinàvia va decidir sortir de les seves regions amb la finalitat de comerciar, explorar, atracar o colonitzar altres territoris, s'utilitza la paraula "expansió vikinga". Aquest procés es va anar forjant amb el pas del temps i gràcies a l'exploració escandinava es van crear tres rutes principals. Aquesta expansió va començar l'any 793 amb el saqueig del monestir de Lindisfarne i va acabar l'any 1066 amb la batalla d'Stamford Bridge amb la derrota de Harald Hardrada (últim rei viking) i el seu bàndol.

Font: García, Bibiana. *La tecnología vikinga que conquistó el mundo*. BBVA, 2018

10.1 La rutes dels vikings

La ruta oest

Aquesta ruta es va establir en el mar Atlàntic i va ser explorada per noruecs i danesos. El primer contacte violent en aquesta direcció va quedar registrat a la *Crònica Anglosaxona* que diu que l'any 789 van arribar tres vaixells que venien de Noruega, un magistrat els va rebre i com ell no sabia qui eren, el magistrat va intentar convèncer als vikings que anessin a la vila de Dorchester, Anglaterra i ells el van matar.

Aquesta ruta va servir perquè els vikings fessin ús de les seves habilitats en el saqueig, colonització i comerç. D'aquesta manera van actuar en grans zones d'Anglaterra, Escòcia, Irlanda, Islàndia...

Quan van esgotar els seus itineraris van anar cap al nord-oest cap a Grenlàndia i després cap al continent americà que van batejar com a *Vinland*, terra de vinyes, cap a l'any 1000.

Els vikings de Dinamarca van sentir una gran predilecció pels Regnes Anglosaxons on van aconseguir apoderar-se de tots els regnes menys Wessex, Anglia Oriental i Mèrcia. Això va provocar que Knútr el Gran fos rei triple de Dinamarca, Noruega i Anglaterra.

Els danesos amb la seva inquietud per no parar de saquejar i fer el que més els hi agradava, van anar a Irlanda, al sud d'Escòcia i del Bàltic, Frísia i el Regne Franc. A l'últim regne esmentat, van aconseguir posar-hi un cabdill anomenat Rollo davant la regió de Normandia l'any 911.

Poc després van decidir atacar la Península Ibèrica, el nord d'Àfrica, l'Occitània i el nord de la Península Itàlica.

La ruta est

Aquesta ruta va tenir un caràcter més comercial. Va ser explorada sobretot per suecs que van anar per les vies fluvials en direcció sud pels territoris dels pobles eslaus, búlgars i jàzars fins aconseguir el contacte amb l'Imperi Bizantí i el Califat de Bagdad. Els jàzars eren nòmades que no tenien relació amb la cultura hebrea. Ells seguien una religió pagano-sexual, fins que es van convertir oficialment al Judaisme l'any 740, i rebutjaven el Cristianisme i l'Islam.

La ruta a Constantinoble anava del riu Dnièper fins al Mar Negre. El camí més oriental, el del riu Volga, va travessar els territoris dels jàzars fins al Mar Caspi i continuava fins Bagdad a través de camells.

La ruta nord

Aquesta via va ser la menys exòtica i documentada. Es creu que es tractava d'una ruta àrtica pel Mar Blanc i el Mar de Barents a la recerca de matèries primeres, intercanviades o cobrades com a tribut als pobles lapons per part d'alguns cabdills noruecs i suecs.

RECULL SINTETITZAT DE LES RUTES VIKINGUES

Font: Bodgan Giusça. Wikipedia (2005)

10.2 Les causes de l'expansió escandinava

No es va deixar per escrit, per part dels vikings, el motiu d'aquesta expansió. Tenim diferents teories dels pobles que van patir aquests atacs.

Possibles motius d'aquesta expansió:

- Sobre població
- El clima (poc provable, ja que normalment no és una causa que motivi a immigrar)
- Factors econòmics com el comerç
- Materialitzar desitjos de tot tipus
- Excés de població masculina
- Conflictes en la societat escandinava
- Comprovar els avantatges que podia oferir les diferents parts d'Europa

11. ELS VIKINGS EN L'ACTUALITAT

11.1 Sèries de televisió i pel·lícules sobre els vikings

Vikings

Vikings és una sèrie de televisió de drama històric creada i escrita per Michael Hirst per al canal History. Filmada a Irlanda, es va estrenar el 3 de març del 2013 i va concloure el 30 de desembre del 2020 després de sis temporades i un total de 89 episodis.

Vikings està inspirada en les sagues del víking Ragnar Lodbrok, un dels herois nòrdics llegendaris més coneguts i notori com el flagell d'Anglaterra i França. El programa retrata Ragnar com un granger que ha aconseguit construir vaixells revolucionaris amb instruments de navegació també revolucionaris. Amb elles pot fer reeixides incursions a Anglaterra, assolir la fama i convertir-se en un rei escandinau, amb l'ajuda de la família i els guerrers. Les últimes temporades, la sèrie segueix la fortuna dels seus fills i les seves aventures a Anglaterra, Escandinàvia i la zona Mediterrània.

The Last Kingdom

Va ser estrenada el 10 d'Octubre del 2015 i acabada el 9 de març del 2022 dirigida per Peter Hoar, Anthony Byrne, Ben Chanan i Nick Murphy. És un drama històric de la Gran Bretanya medieval, basada en les novel·les The Saxon Stories de Bernard Cornwell. Té 5 temporades i 46 episodis en total.

És l'any 872 i molts dels regnes separats del que ara es coneix com Anglaterra han caigut en mans dels invasors danesos, deixant el gran regne de Wessex sol i sota el comandament del rei Alfredo el Gran. Durant aquest temps, el Lord Uhtred, un noble saxó, és assassinat pels danesos i el seu fill Uhtred de Bebbanburg, és capturat i criat com un danès. Aviat es veu obligat a triar entre el país del seu naixement i la gent que el crio, per la qual cosa la seva lleialtat serà provada.

A la recerca per reclamar el seu dret de naixement, Uhtred haurà de seguir un camí perillós entre les dues parts si vol tenir un paper en el naixement d'una nova nació i aconseguir recuperar el seu territori ancestral.

Vikings: Valhalla

És una sèrie de televisió canadenco-irlandesa, seqüela de Vikings creada pel guionista Jeb Stuart que es va estrenar el 25 de febrer de 2022 la següent temporada està en *sine die*. Té 2 temporades i 16 episodis en total. Aquesta sèrie comença un segle després de la sèrie original i explicarà les històries d'alguns dels homes del nord més coneguts de la història: *Leif Erikson*, *Freydís Eiríksdóttir*, *Harald Hardrada* i el normand *Guillem I el Conqueridor*. En aquesta seqüela es torna a mantenir la permanent confrontació entre el cristianisme i el paganisme en els seus personatges.

Ambientada un segle després de les aventures de *Vikings*, la sèrie esmentada anteriorment, el final de l'era viking s'acosta cada cop més a mesura que Anglaterra es manté ferm davant dels seus invasors nòrdics. Després de la mort del rei *Eduard el Confessor*, tres senyors reclamen el tron anglès, canviant el futur d'Anglaterra per sempre.

Leif Erikson acaba de dirigir un vaixell de groenlandesos a través de l'Atlàntic nord. És extremadament lleial a la família, però té problemes amb el seu pare, Erik el Rojo. *Freydís Eiríksdóttir* és la seva mitjana germana. Una violació per part d'un grup de vikings cristians l'ha tornat violentament anticristiana i es converteix en el capítost i el defensor de la religió nòrdica antiga contra la creixent marea del cristianisme que està inundant Escandinàvia, i buscarà una nova llar per al seu poble.

Es sent enamorada per *Harald Sigurdsson*, un viking cristià ben parlat d'una família reial. Acaba de sobreviure a la Massacre del Dia de Sant Brici, l'intent de genocidi dels escandinaus ordenat pel rei *Etelredo II* l'Indecís. *Harald Sigurdsson* és part d'un batalló que està sent reunit pel rei *Canuto de Dinamarca* per venjar la massacre. És contraatacat al regne Anglosaxó per *Emma de Normandia*, la seva sàvia reina i *Earl Godwin*, un ambiciós conseller anglosaxó.

Vickie el vikingo

Vickie el vikingo és una sèrie d'animació germano/japonesa realitzada entre 1972 i 1974. Es va estrenar el 31 de gener del 1974 i es va acabar 8 d'abril del 1976. Té 78 capítols en total.

La sèrie narra les aventures dels habitants d'un petit llogaret viking anomenat *Flake* (situat entre Suècia i Noruega). El

protagonista és *Vickie*, el fill del cap del poblat, *Halvar*. *Vickie* és un nen pèl-roig, de poca estatura, escanyolit i poruc; tot al contrari del que s'esperava d'un guerrer viking (la qual cosa de vegades avergonyeix el pare), però en canvi destaca per la seva gran intel·ligència i imaginació. Aquestes característiques que el fan diferent de la resta dels vikings les aprecia millor que ningú la seva mare *Ylva*, i són les que atrauen la seva amigueta, *Ylvie*, i gràcies a elles sempre resol els problemes de la tribu.

Inicialment la sèrie transcorre al llogaret de *Flake*, encara que posteriorment també apareixen aventures que transcorren durant els viatges que realitza *Vickie* acompanyant el seu pare i la resta d'homes del llogaret, on es troba amb enemics com *Sven el Terrible*, l'enemic declarat de *Halvar*, i ha de superar les diverses vicissituds d'aquestes incursions vikings. Cada capítol explica una història diferent en què els adults es fiquen en problemes o no saben resoldre els que sorgeixen, i aconsegueixen sortir de l'angoixa sempre amb l'ajuda del petit *Vickie*, que amb les seves genials idees (que aconsegueix després de concentrar-se i fer-ne el característic gest de gratar-se el nas amb l'índex) a tot troba solució.

Vicky el vikingo (pel·lícula)

És una pel·lícula alemanya de 2009 dirigida per Michael Herbig, sent la primera adaptació cinematogràfica de la famosa sèrie d'animació *Vickie el vikingo*.

Un matí, el petit llogaret víking de *Flake* és assaltat pels malvats guerrers de *Sven el Terrible* que segresten tots els nens... excepte *Vicky*, un particular nen pèl-roig, fill del Cap *Halvar*, que destaca per les seves brillants idees en els moments més difícils. Halvar, el més tossut dels guerrers vikings, decideix caçar els segrestadors i salvar heroicament els nens de *Flake*. Davant la negativa de *Halvar* que *Vicky* viatgi amb ells a la recerca dels nens, el petit *Vicky* s'amaga al vaixell. *Vicky* i els valents vikings se les veuran amb fantasmes, esgarrifosos dolents, cofres amb llegendaris tresors... i mil aventures més.

11.2 Personalitats que s'han nodrit de la cultura vikinga

Zlatan Ibrahimovic

Zlatan Ibrahimović és un exfutbolista suec d'ascendència bosniocroata. Jugava de davanter centre. La seva alçada (1,95 m) i aspecte (alt, corpulent, cabell llarg i trenat, amb el cos ple de tatuatges) i la seva nacionalitat fa recordar al típic viking alt, corpulent, amb tatuatges, cabell llarg...

Quan jugava per LA Galaxy (equip de la primera divisió de futbol nord-americà), en unes declaracions va dir: "si fa fred soc un viking i si fa calor, un lleó" – Mundo Deportivo

Erling Braut Haaland

Erling Braut Haaland és un futbolista noruec que juga com a davanter al Manchester City FC de la Premier League, la lliga anglesa de futbol. La seva alçada (1,94m), aspecte, corpulència i la seva nacionalitat fa que la gent el relacioni amb un viking. Li van fer una sessió de fotos disfressat de viking als fiords de Noruega.

Alexander Sorloth

És un futbolista noruec. Juga com a davanter i el seu equip és el Villareal C. F. de la Primera Divisió d'Espanya. La seva corpulència, aspecte i nacionalitat fan que sigui relacionat amb els vikings. A la seva presentació amb el Villareal CF, el van disfressar amb objectes relacionats amb els vikings.

Thor (Marvel Comics)

La tetralogia Thor, basada en el personatge fictici Thor de *Marvel Comics*, comprèn quatre pel·lícules de fantasia, superherois i ciència ficció de l'Univers cinematogràfic de Marvel: *Thor* (2011), *Thor: The Dark World* (2013), *Thor: Ragnarok* (2017)) i *Thor: Love and Thunder* (2022). També, està connectada amb l'hexalogia dels Venjadors.

Kenneth Branagh va dirigir la primera pel·lícula, la segona va ser dirigida per Alan Taylor mentre que la tercera i la quarta van ser dirigides per Taika Waititi. La trilogia va recaptar més de mil milions de dòlars, amb un pressupost de 500 milions de dòlars. En totes les entregues el personatge principal va ser interpretat per Chris Hemsworth.

Aquest "Thor" és més contemporani però té algun element que representa el deu viking a la perfecció: el seu martell i el poder d'aquest martell.

11.3 Altres

L'estadi del Chelsea F.C: Stamford Bridge

En aquest estadi hi juga el Chelsea FC, un club esportiu que juga a la Premier League (1ª divisió anglesa de futbol). El Chelsea és un dels equips més important del futbol anglès. Una possible teoria del nom del seu estadi seria que faria referència a la batalla que hi va haver l'any 1066, on Harald Hardrada (l'últim rei viking) i Guillem el Conqueridor (duc de Normandia) va perdre contra Harold Godwinson (duc de Wessex, Anglaterra), que va posar fi a les grans incursions dels vikings.

Festa dels vikings a Catoira

Catoira és un poble que està a Pontevedra, Galícia. L'origen d'aquesta festa el trobem a l'any 1960 on es va fer la primera celebració d'aquesta festa. A mesura que ha anat passant el temps, cada vegada hi ha anat més gent.

Aquesta festa tracta de fer una representació dels atacs vikings que rebien els gallecs durant l'Edat Mitjana. El que es fa en aquesta festa seria representar aquests atacs fent que la gent es disfressi de viking i que simulin una suposada lluita. Tot aquesta representació es fa a una zona en concret, les Torres de Oeste, allà col·loquen uns *drakkars* i fan aquesta representació.

Abans aquesta festa durava poc i a mesura que ha anat passant el temps dura una setmana, normalment es celebra els primers dies del mes d'Agost i dura una setmana.

ELS VIKINGS A LA PENÍNSULA IBÈRICA

La presència dels vikings a la península Ibèrica és difícil de valorar ja que no tenim tanta informació i la poca que tenim no és tan explícita i completa com la que s'ha trobat a altres llocs d'Europa.

1. FONTS SOBRE ELS VIKINGS A LA PENÍNSULA IBÈRICA

Els testimonis de la presència dels vikings a la Península Ibèrica han estat recollits en les principals cròniques cristianes.

A la península Ibèrica tenim la sort de disposar de les fonts musulmanes, considerades generalment més fiables segons els estudiosos.

Existeixen algunes cròniques europees que mencionen la presència vikinga a Hispània. Aquests textos europeus han estat útils per localitzar la procedència de moltes de les flotes vikingues.

Ni l'arqueologia, ni la toponímia, ni la epigrafia han aconseguit fer grans contribucions a l'estudi i comprensió dels vikings a la península Ibèrica.

2. PER QUÈ VAN DECIDIR ATACAR LA PENÍNSULA IBÈRICA?

No hi ha registres contemporanis dels vikings que expliquin les raons per les quals es van dirigir a la Península Ibèrica. Les fonts franques i britàniques insinuen ocasionalment motius per a incursions específiques, com la que va arribar a l'oest de la península a la dècada de 960, però aquests casos són l'excepció. Per tant, els experts han desenvolupat teories sobre quins van ser els motius de l'arribada dels vikings al territori més occidental d'Europa.

Una teoria popular és que van ser atrets per la fama de Santiago de Compostel·la. Una expressió d'aquesta hipòtesi és el terme *Jakobsland*, que els nòrdics atribuïen a Galícia en referència a Santiago (Jakob), i que ha estat utilitzat per autors moderns per indicar la fascinació i l'atractiu del santuari de l'apòstol per als pirates nòrdics. No obstant això, aquesta teoria té poc crèdit ja que encara no s'ha trobat una inscripció rúnica del segle IX on s'esmenti aquest topònim. Encara que es fa referència a una pedra que relata les gestes guerreres d'un tal *Gunnar Gunnarson* a *Jakobusland*, no es proporciona informació sobre la inscripció o la data.

El terme *Jakobsland* apareix més tard, però el seu ús a Escandinàvia al segle XII no és prova de l'ús de l'expressió durant l'era dels vikings. Si bé l'atracció cap al santuari de Santiago de Compostel·la pot haver estat un motiu per a alguns víkings, no es pot afirmar amb certesa que aquest fos el motiu principal de les seves incursions a la Península Ibèrica.

En resum, no tenim registres nòrdics contemporanis que expliquin les raons de les incursions víkings a la Península Ibèrica. Si bé existeix la teoria que van ser atrets per la fama de Santiago de Compostel·la, no hi ha prou evidència per recolzar aquesta afirmació. Encara que el terme *Jakobsland* s'utilitza posteriorment, el seu ús a Escandinàvia al segle XII no és prova que s'utilitzés durant l'era viking. En definitiva, continua sent un misteri el motiu exacte pel qual els víkings es van dirigir al territori més occidental d'Europa.

3. LA PRIMERA CAMPANYA DELS VIKINGS (844-859)

3.1 Situació peninsular a mitjans del segle IX

La primera arribada dels vikings va coincidir amb un període turbulent dins dels territoris cristians peninsulars.

Els primers anys del regnat de Ramir I d'Astúries van ser marcats per l'enfrontament del monarca amb un dels seus comtes, de nom Nepocià es va proclamar-se rei d'Oviedo, en un clar intent d'arribar al poder.

El fet mencionat va marcar un període d'inestabilitat però que va actuar amb fermesa contra els seus enemics.

3.2 Quan comencen a arribar els vikings?

A l'any 844 arriba a la península un nou tipus d'enemic. Segons la primera crònica que registra aquesta arribada, als vikings se'ls anomena normands, homes del nord. Tot comença a França, després de saquejar pobles, va haver-hi vikings que es van separar, ells van arribar a Galícia i la van atacar. Van fracassar perquè es van trobar amb una gran pluja de míssils i una gran tempesta gallega que els hi va enfonsar els vaixells. Alguns d'ells van anar al sud d'Espanya per atacar però els musulmans es van defensar i van guanyar. Els vikings van haver de tornar per on havien vingut.

Les fonts cristianes del nord d'Espanya i les fonts musulmanes utilitzen la paraula pagà per referir-se als vikings. És possible que els vikings ataquessin la península abans del 844, gràcies a les destruccions que estaven fent a França, concretament al País Basc. Però com les fonts més fiables ens donen aquestes dates fem cas a aquestes fonts.

L'arribada dels vikings a la península Ibèrica no va ser una incursió, va ser una campanya, degut a la seva durada.

En aquesta campanya, la zona més destacada va ser l'al-Àndalus. Després d'entrar a l'al-Àndalus van arribar a Sevilla i van estar allà durant gairebé un mes.

A l'armada vikinga que va realitzar aquesta operació d'anar pujant pel Guadalquivir, es calcula que hi havia uns 60-70 vaixells aproximadament.¹² Durant una setmana, els vikings van atacar Sevilla, fet que va provocar la fugida dels habitants que hi havia en aquesta ciutat.

Part de l'armada que va atacar Sevilla va seguir fins arribar a Còrdova. Isla Menor va ser important ja que es diu que en aquella illa es criaven molt bons cavalls.¹³

Els musulmans van preparar-se per recuperar Sevilla. Van agrupar moltes tropes de zones diferents i van fer fora als vikings. A partir d'aquest atac el rei musulmà va invertir en les defenses per així millorar-les i evitar futurs atacs. Aquestes inversions es van fer també a les zones costaneres.

3.3 Quants vikings van atacar la península a l'any 844?

Els vikings, després d'haver atacat Sevilla van dirigir-se cap a França l'any 845, van establir-se allà fins el 846.

Les xifres que ens donen els cronistes islàmics són de 16000 guerrers i 80 vaixells grans i altres de petits. Però els experts diuen que com a màxim van atacar a la Península Ibèrica entre 1600 i 3200 guerrers. El nombre de vaixells sembla ser realista pels experts.¹⁴

3.4 Conseqüències dels atacs vikings a la península Ibèrica

Els vikings van patir nombroses baixes humanes i materials. Es diu que alguns vikings van ser capturats pels soldats musulmans. D'aquí surt la hipòtesi que diu que un grup de vikings captius es va establir, acceptar l'islam i es van dedicar a la producció de formatges¹⁵.

Si parlem de les conseqüències pels musulmans de la península, una d'elles va ser la destrucció de Sevilla. A la reconstrucció de la ciutat s'hi van afegir diverses defenses que tenien el propòsit de millorar la protecció de la ciutat en cas d'atac. Van enviar un ambaixador a terres nòrdiques a conseqüència de l'agressió vikinga.

---

¹² García, Irene. *Los vikingos en la península Ibérica* [en línia]. Madrid, Fundación Juan March 17/03/2022. < [Los vikingos en la península ibérica | Irene García Losquiño - YouTube](#)>

¹³ García, Irene. *Los vikingos en la península Ibérica* [en línia]. Madrid, Fundación Juan March 17/03/2022. < [Los vikingos en la península ibérica | Irene García Losquiño - YouTube](#)>

¹⁴ Curto, Iván. *Los vikingos y sus expediciones a la Península Ibérica*. Madrid. Editorial: La Ergástula, 2017, pàg. 120

¹⁵ Curto, Iván. Op. Cit., pàg. 122

4. LA SEGONA CAMPANYA DELS VIKINGS (859-966/967)

4.1 La península a mitjans del segle X

Aproximadament, uns 100 anys després, els vikings van atacar la zona de Lisboa i els van repel·lir.

Galícia i el regne de Lleó estaven bastant debilitats degut a les revoltes a causa de la mort de Ramir III. Va ser la primera vegada que en el regne governava un menor. Als problemes que tenia a l'occident de la península, van aparèixer més:

- L'existència d'un altre candidat al tron.
- L'enuig dels familiars del comte de Monzón per haver estat apartats del poder.
- L'alliberació del comte revoltós de Castella Fernán González.
- La fragilitat de la pau existent amb al-Àndalus.
- L'aparició dels vikings.

4.2 Cap a on es van dirigir?

Els vikings es van dirigir cap al famós centre de peregrinació de Santiago de Compostela. Van endinsar-se per la Ria d'Arousa i van desembarcar al costa de Iria. L'agressió dels vikings va recaure sobre els bisbes, concretament sobre el prelat Sisnando II Menéndez de Iria-Santiago.

Va ser amo d'unes terres on va fer construir dos castells nous a la costa de Lanzada i Cedofeita, muralles i fossats per defensar-se.

Els vikings es van anar carregant a tot el que trobaven o el retenien com a esclau. El 29 de març del 968 es va desenvolupar el combat al costat de la Granja de Fornellos. A la batalla, el bisbe i el seu germà van morir. Aquesta història està treta de la crònica *Compostelana*.¹⁶

4.3 L'expedició vikinga més coneguda d'aquesta campanya

Una segona flota de vikings va tornar a atracar al nord de la Península Ibèrica, no els van rebre gaire bé. El que es diu és que van tornar a passar pel mateix territori fruit de les expedicions que havien fet per Hispània, sobretot per les costes on van obtenir més beneficis.

Mesos després els vikings es van apoderar d'Algesires i van cremar la seva mesquita. Van estar 10 dies saquejant i segrestant captius. Es diu que alguns d'aquests captius pertanyien a la família reial, posteriorment van ser rescatats.

---

¹⁶ Curto, Iván. *Los vikingos y sus expediciones a la Península Ibérica*. Madrid. Editorial: La Ergástula, 2017, pàg. 146-152

Els vikings van anar-se'n d'al-Àndalus i després van tornar per la zona de Murcia i van saquejar la fortificació d'Orihuela. Es sap que també van atacar les Illes Balears i una part de França coneguda com a Occitània franca. Després van atacar la costa itàlica, van confondre Lucca amb Roma.

Al 859 les tropes vikingues van intentar desembarcar a les costes de Màlaga però no van poder perquè els musulmans de Màlaga els van atacar i els vikings van perdre 2 naus i els de Màlaga un almirall.

Els vikings van fer la seva última incursió al litoral cantàbric. Van capturar al rei García Íñiguez, rei de l'actual Pamplona. Van demanar una gran quantitat d'or i l'entrega d'alguns dels seus fills sembla que van fer el pagament.

4.4 Conseqüències

Les incursions dels vikings van ser més fluïxes que les anteriors però van tenir impacte, malgrat ser més fluïxes.

A causa d'aquest segon atac que van fer els vikings, el rei Alfons III successor d'Ordoño I, va protegir les seves costes aixecant varies fortificacions com per exemple el Castell de Gozón a Astúries. També, va decidir envoltar de murs l'església de Sant Salvador d'Oviedo. Hem de tenir en compte que els fills de Ragnar no van trepitjar/atacar Astúries, va ser una mesura de precaució.

A l'al-Àndalus, uns anys després, *Muhamad I* va construir un gran nombre de naus per llançar-les contra Galícia cap al 879 degut a lo vulnerable que era aquella zona.

Una altra de les conseqüències seria la ruptura de l'aliança entre el regne de Pamplona i els *Banu Qasi* de l'Ebre, fruit del segrest de García Íñiguez, que va desembocar a la derrota de Musa a Clavijo-Albelda.¹⁷

La última conseqüència, els líders escandinaus van aconseguir gran fama i prestigi que els hi va servir per agrupar molts guerrers per acabar conquistant tots els regnes anglosaxons. Gràcies al segrest i rescat de persones importants, esclaus venuts, zones saquejades, etc. Van obtenir molts beneficis.

Aquest fet va permetre l'entrada dels vikings a Galícia, on van estar durant gairebé un any saquejant. Compostela es va salvar gràcies a les muralles que va construir aquest bisbe que va morir. Iria va ser arrasada al igual que altres recintes. Els vikings van intentar arribar el nucli de Lugo. El bisbe Hermengildo es va encarregar de la defensa, igual que en Sisnando II.

El document conservat a Espanya Sagrada revela que el bisbe de Tui, Naust, es va veure obligat a abandonar la ciutat a causa dels atacs nòrdics i musulmans.

---

¹⁷ CURTO, Iván. *Los vikingos y sus expediciones a la Península Ibérica*. Madrid. Editorial: La Ergástula, 2017, pàg. 140

Aquests atacs van tenir lloc en onades successives al llarg d'un període de temps considerable. Encara que el document no proporciona dates específiques dels atacs, s'enfoca en un acord jurídic en què es descriu la donació d'una propietat rural ubicada entre els rius Àncora i Lima. A més, s'esmenta que tant musulmans com nòrdics transitaven amb freqüència pel riu Miño, cosa que els permetia atacar la ciutat de Tui i els seus voltants.

5. LA TERCERA CAMPANYA (966/967-1066)

Troblem que Galícia era governada per un nen de 5 anys, Ramir III, ja que el seu pare va morir. Amb aquest rei, la zona de Galícia va experimentar inestabilitat política. Aquesta inestabilitat política va ser aprofitada pels vikings.

Moltes naus vikingues van anar per la Ria Arousa per així atacar Galícia. Allà es van establir i van arribar fins a l'actual O Cebreiro a Castella i Lleó, uns 172 km es van estendre.

Aquesta campanya va durar uns 3 anys, si parlem d'intensitat d'atacs, els pròxims anys encara seguirien venint però amb menys intensitat

5.1 Les accions vikingues en el territori gallec i portuguès

La batalla de Fornelos

Aquesta és una de les batalles més conegudes de totes les que hi van haver a la península Ibèrica a l'època dels vikings. Les embarcacions dels vikings van desembarcar per parts. Cent d'aquestes naus marítimes es van quedar per la costa càntabra de Galícia, i van atacar Bretonya, defensada a Lugo per Hermenegildo. Aquest va contenir els invasors, però no va poder impedir que arrasessin les terres de Bretonya al seu pas.

Les altres cent embarcacions es van dirigir al port de Xunqueira, per entrar a Santiago de Compostela. Allí, Santiago Menéndez, conegut per Sisnando, va contenir els atacs com va poder fins que va ser assassinat per una fletxa viking el 29 de març. La batalla va ser violenta i no van poder impedir el desplegament posterior de les tropes vikingues de Gunrod.¹⁸

Durant gairebé tres anys, Gunrod i les seves tropes van romandre a Galícia, matant, saquejant i destruint qualsevol població que es trobaven al seu pas, imposant l'enorme poder en l'art de la guerra dels vikings noruecs desplegats per Galícia.

---

¹⁸ Autor anònim. *Batalla de Fornelos: así arrasaron los vikingos Santiago de Compostela* [en línia]. Ok diario. 9/10/2020.

< <https://okdiario.com/historia/batalla-fornelos-asi-arrasaron-vikingos-santiago-compostela-6256879> >

Altres atacs

El 6 de setembre del 1016 van arribar els vikings al castell de Vermudo, el lloc s'ha relacionat amb el castell de Vermoín a la regió de Vila Nova de Famaliçao.

Les filles d'un tal Amarelo Mestáliz van ser raptades el juliol de 1015 pels vikings, que van entrar pel Duero. Durant nou mesos els vikings van estar raptant a gent i negociant pels seus rescats.

El motiu de passar pel Duero era per anar més a l'interior i trobar nous llocs per saquejar les seves riqueses. Van estar en aquella zona de mitjans 1015 fins la primavera del 1016. Després van marxar del Duero i van internar-se per l'Ave (un altre riu), van parar a un castell i van seguir cap al litoral cap al nord fins la desembocadura del Miño.

Els vikings, malgrat ser derrotats pel rei Alfons V, van sortir bastant contents gràcies a les riqueses que havien aconseguit.

5.2 Sant Óláfr a la Península Ibèrica

Segons la biografia que va publicar *Snorri Sturluson*¹⁹ un segle i mig després de la seva mort, aquest futur rei va néixer el 995 i va tenir la seva primera expedició vikinga als 12 anys. Durant aquesta primera expedició, ell va fer lo típic que feien els vikings; saquejar. Posteriorment, va ser serf del rei anglès *Aethelred* (976-1016). *Óláfr* va estar a les costes britàniques 3 anys però les va abandonar amb la mort d'*Aethelred* (1016) i va dirigir-se al sur cap a Normandia i Galícia.

Óláfr va anar al regne franc i va cremar Varrande (Guérande), al sur de Bretanya. El 1013 va ser batejat a Rouen pel duc Ricard II de Normandia. Més tard ell tornà a Noruega i va derrotar al seu rival *Sveinn Hákonarson* i es proclamà rei el 1015. Va sotmetre el regne al cristianisme i a un poder centralitzat. Aquesta part va ser escrita per Guillem de Jumièges. No se sap com va acabar *Óláfr Haraldsson* ja que hi ha versions diferents.

També cal remarcar que la informació d'aquests dos personatges que van escriure la història d'aquest rei de Noruega, no és del tot fiable ja que els textos d'Alfons V canvien alguns detalls.²⁰

Conseqüències

Les repercussions d'aquest atac dels vikings es van notar al nord de Portugal i a una part de Galícia, la diòcesis gallega de Tuy. El rei Alfons V va canviar la diòcesis de Tuy cap a Santiago de Compostela ja que Tuy va ser destruït i no hi havia lloc on poguessin viure els bisbes. El rei Fernando II va decidir traslladar

---

¹⁹ Curto, Iván. *Los vikingos y sus expediciones a la Península Ibérica*. Madrid. Editorial: La Ergástula, 2017, pàg. 158

²⁰ Curto, Iván. *Los vikingos y sus expediciones a la Península Ibérica*. Madrid. Editorial: La Ergástula, 2017, pàg. 163

Tuy a un turó proper on es troba actualment amb la fi de ser menys vulnerable a les agressions enemigues.

5.3 Úlfr. Un llop viking a Galícia

Galícia, va patir la mort del rei Vermudo III de Lleó a una batalla. Aquest personatge estava enfrontat contra les forces navarro-castellanes. La successió d'aquest rei va ser heretada per en Fernando I que es va veure obligat a lluitar contra la inestabilitat que hi havia en el regne. També va haver de lluitar contra la rebel·lió dels antics partidaris de Vermudo III.

A tota aquesta situació tan caòtica se li va afegir una presència estable dels vikings a Galícia al 1032, any on està documentat una banda de mercenaris escandinaus que van assaltar el Castell de Lapio (Lugo)

Es diu que Úlfr va participar amb aquests mercenaris anomenats anteriorment. Va néixer a principis del segle XI, va aconseguir una gran fama i importància mitjançant l'espasa. Quan va anar a Galícia, va aconseguir una gran prosperitat. Els seus descendents van ocupar llocs importants en el regne danès.

Es diu que Úlfr va enfrontar-se al bisbe Cresconio per fer-se amb Galícia. Cresconio malgrat ser bisbe, era un home de guerra i segurament va participar a la batalla de Tamarón amb el rei Vermudo III. No es pot assegurar amb claredat quan va netejar Galícia dels vikings. El que sí que es sap amb certesa és que Úlfr va tornar a Dinamarca i l'amenaça vikinga va ser eliminada de Galícia per sempre.

La *Historia Compostelana* atribueix a Cresconio la reconstrucció de les defenses compostel·lanes²¹, i també el castell de Torres de Oeste u *Honesti* (Catoira). També va aixecar dues torres defensives en el temple d'Apòstol i va engrandir el recinte emmurallat que envoltava Compostela mitjançant la construcció d'un segon cinturó de muralles i un fossat.

Les construccions esmentades no només tenien la funció de repel·lir els vikings, sinó tots els possibles enemics com per exemple els musulmans.

Cal recordar que en aquesta època, l'era vikinga s'estava acabant, això va fer que els escandinaus deixessin de ser una amenaça per a la península Ibèrica i Europa.

5.4 El final dels vikings

L'any 1066, va succeir la batalla d'Stamford Bridge, una batalla que va canviar la cultura dels vikings. L'últim rei viking, Harald Hardrada, va perdre la batalla contra Harald Godwinson (duc de Wessex, una zona d'Anglaterra). En aquesta batalla

---

²¹ Curto, Iván. *Los vikingos y sus expediciones a la Península Ibérica*. Madrid. Editorial: La Ergástula, 2017, pàg. 166

es lluitava per aconseguir el regnat d'Anglaterra. Amb aquesta derrota, els vikings van començar a desaparèixer i van deixar d'atacar tant.

6. ELS VIKINGS RELACIONATS AMB CATALUNYA?

El saqueig d'Empúries

En temps dels francs, i més concretament l'any 859, era la ciutat més important entre els Pirineus i el Montseny. Tenia port i drassana. I mantenia rutes de navegació comercial amb el Llenguadoc i amb la Provença. Fins i tot amb l'illa de Menorca, sota domini de l'Imperi bizantí, que era el que quedava de l'antic imperi romà. Empúries va ser atacada, saquejada i destruïda pels normands. Les barques, la drassana i les cases van ser calcinats. No hi ha xifres de víctimes. Però és fàcil deduir que devia ser una massacre.²²

La conquesta de Tarragona

Tarragona, any 1116. Les tropes normandes d'origen viking dirigides per Robert de Culley prenen possessió de Tarragona i la incorporaven als dominis del comtat independent de Barcelona. No era el primer cop que els normands tenien una participació destacada en una empresa militar catalana. Però sí que és la més ben documentada. Fruit dels pactes de conquesta, Robert de Culley, més conegut com a

Robert d'Aguiló, passava a exercir el poder polític, militar i judicial de la ciutat de Tarragona i del seu territori, i quedava únicament subjecte a l'autoritat de Ramon Berenguer III, comte independent de Barcelona. El protagonisme de les tropes de Culley en aquella empresa il·lustra una llarga tradició d'aliances polítiques i militars entre els comtats de Barcelona i de Normandia, que enfonsa les arrels molt abans de la conquesta de Tarragona i que es perllongaria durant segles. Les empreses militars catalanes de Tarragona, de Sicília, de Calàbria i de Nàpols entre els segles XII i XIII ho expliquen.²³

Qui era Robert de Culley?

²² PONS, Marc. *Quan els vikings enarboraven la senyera*. Tarragona [en línia]. 27 de maig del 2018 < [Quan els vikings enarboraven la senyera \(elnacional.cat\)](#) >

²³ PONS, Marc. *Quan els vikings enarboraven la senyera*. Tarragona [en línia]. 27 de maig del 2018 < [Quan els vikings enarboraven la senyera \(elnacional.cat\)](#) >

Robert de Culley era un membre de l'oligarquia del comtat de Normandia. Era un mercenari, que dirigia una tropa de mercenaris normands que es desplaçaven als escenaris de conflicte i combatien al costat de qui els pagava. En aquells anys era una activitat molt habitual entre les classes privilegiades i molt lucrativa quan funcionava. Les fonts documentals revelen que Culley abans de fer tractes amb Ramon Berenguer III ja havia combatut al costat d'Alfons d'Aragó i de Navarra, en disputa amb el valí islàmic de Lleida pel control de les valls baixes del Cinca i del Segre; en aquell cas, sense resultats positius. I aquest detall és molt important, perquè l'èxit militar condicionava els beneficis de l'empresa: el botí.²⁴

Queda clar que Culley va tancar la campanya aragonesa amb pèrdues. I això seria fonamental per a explicar els pactes de Tarragona. Però la qüestió seria per què Culley va acabar negociant a la cancelleria de Barcelona, si ho hauria pogut fer a Burgos, Lleó o Porto, llocs militarment més actius en el conflicte que enfrontava els regnes cristians i les taifes musulmanes. I la resposta la trobem en el mateix Ramon Berenguer III. El comte independent de Barcelona era mig viking. La seva mare, Mafalda de Pulla, era una dama de l'oligarquia calabresa d'origen normand. I l'avi i el besavi materns del comte barceloní eren, respectivament, Robert i Tancred d'Hauteville, nascuts i criats a Normandia i privilegiats a Calàbria. Culley, per la seva banda, era membre d'una branca menor dels Hauteville; per tant, eren parents llunyans.²⁵

7. VESTIGIS ARQUEOLÒGICS DELS VIKINGS A LA PENÍNSULA IBÈRICA

A la Península Ibèrica s'han trobat restes dels vikings encara que no siguin gaires.

Tenim l'exemple de la “*Cajita de San Isidoro*”, que està a la Colegiata de San Isidoro, Lleó, Castella i Lleó una caixa cilíndrica difícil de determinar la seva cronologia. Té una barreja de diferents estils d'arts plàstiques que tenien els vikings. Per tant, trobem una combinació de l'estil Borre, Jelling i Mammen.²⁶

²⁴ PONS, Marc. *Quan els vikings enarboraven la senyera*. Tarragona [en línia]. 27 de maig del 2018 < [Quan els vikings enarboraven la senyera \(elnacional.cat\)](http://www.elnacional.cat) >

²⁵ PONS, Marc. *Quan els vikings enarboraven la senyera*. Tarragona [en línia]. 27 de maig del 2018 < [Quan els vikings enarboraven la senyera \(elnacional.cat\)](http://www.elnacional.cat) >

²⁶ Curto, Iván. *Los vikingos y sus expediciones a la Península Ibérica*. Madrid. Editorial: La Ergástula, 2017, pàg. 170

El que sí que són restes de la presència dels vikings a la península Ibèrica són les fortificacions construïdes per defensar-se d'ells. S'han trobat algunes monedes de l'al-Àndalus a Escandinàvia.²⁷

LA PART PRÀCTICA

Introducció

El que he fet és explicar resumidament cada campanya, dins de cada campanya he explicat el que va passar. També he explicat algun museu o zona interactiva relacionada amb els vikings. Per explicar millor cada campanya, durant tot l'estiu passat em vaig dedicar a visitar diferents punts d'Espanya (sobretot del nord) i he fet gravacions *in situ* en zones on els vikings van tenir un cert contacte.

Aquestes zones triades són principalment edificacions i construccions per defensar-se dels vikings ja que l'única resta d'origen viking que hi ha és una caixa petita que lògicament vaig visitar i surt en el vídeo. També va influir el fet que jo i els meus pares, feia temps volíem viatjar a Galícia i clar veient aquesta oportunitat vaig decidir viatjar a Galícia i a Lleó i allà visitar els diferents llocs on els vikings hi van tenir contacte. Per això vaig decidir crear una ruta on aniríem a aquestes localitzacions.

Per muntar i editar el documental he utilitzat l'aplicació: *YouCut – Video Editor*. Aquesta aplicació es pot instal·lar al mòbil i és gratuïta i fàcil d'utilitzar.

Per què vaig decidir fer un documental?

El principal motiu de voler fer un documental va ser que jo volia explicar de la forma més entenedora possible com va ser l'època on els vikings estaven atacant la península Ibèrica.

Vídeo: El documental sobre els vikings a la península Ibèrica

Aquest documental té 6 parts:

- Introducció
- Primera campanya
- Segona campanya
- Tercera campanya
- Zones turístiques
- Crèdits

---

²⁷ Curto, Iván. *Los vikingos y sus expediciones a la Península Ibérica*. Madrid. Editorial: La Ergástula, 2017, pàg. 170

Introducció

En aquesta part és on s'introdueix el tema i on parlo sobre els vikings i després parlo dels vikings a la península Ibèrica.

Primera campanya (844-859)

En aquesta primera campanya explicaré com va ser aquesta campanya i durant aquesta explicació posaré fragments de llocs on els vikings van estar o van atacar.

Localitzacions que sortiran:

Torre d'Hèrcules, La Corunya, Galícia

Monestir de Cálago, Vilanova d'Arousa, Pontevedra

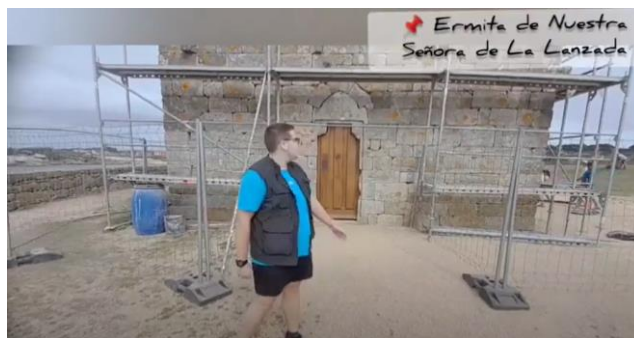

Basílica de San Martiño de Mondoñedo, Foz, Lugo, Galícia

Segona campanya (859-966/967)

En aquesta campanya explicaré com va ser aquesta campanya i durant aquesta explicació posaré fragments de llocs on els vikings van estar o van atacar.

Localitzacions que sortiran:

A la primera foto ensenyaré el que queda de les muralles i a la segona foto l'ermita que es va construir. Totes dues estan a la platja de La Lanzada, Sanxenxo, Pontevedra, Galícia

Aquí explicaré què va passar en aquest castre, situat a Chantada, Lugo, Galícia.

Aquí explicaré què és aquesta zona, Torres de Oeste, Catoira, Pontevedra, Galícia, i gravaré les zones més importants d'aquesta zona.

Tercera campanya (966/967-1066)

Aquí explicaré què va passar en aquesta campanya i com van anar desapareixent els vikings. Aquí no hi haurà cap localització i ho explicaré tot amb algunes imatges.

Zones turístiques

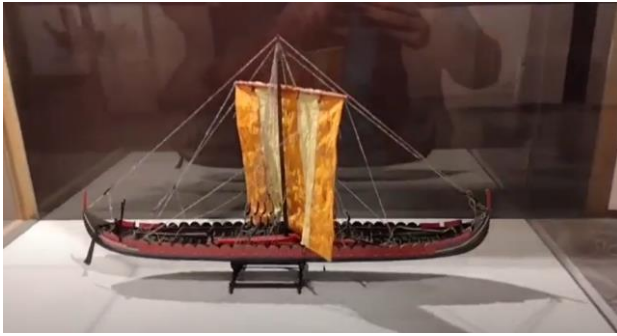
En aquest apartat es podrà veure l'únic objecte dels vikings trobat a la península Ibèrica. L'objecte està a la *Colegiata de San Isidoro*, Lleó, Castella i Lleó.

Una zona on es van trobar unes àncores que possiblement eren d'origen viking, a Os Moutillós, O Vicedo, Lugo, Galícia.

El museu de la història de Catoira

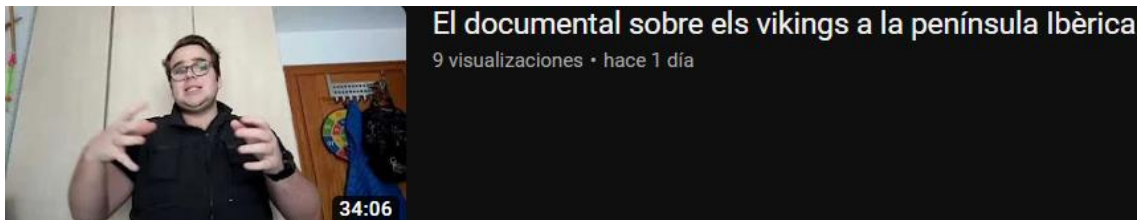
Els vaixells vikings que s'utilitzen a la festa vikinga de Catoira, Pontevedra, Galícia.

Aquest vídeo dura uns 34 minuts en total

Com i a on es pot veure aquest documental?

Aquest documental es troba a *Youtube*, i el pot veure qualsevol persona, clicant [aquí](#) o buscant el canal de *Youtube* que es diu Pau Álvarez.

Aquí es veu com és el meu canal de Youtube, si l'enllaç no funciona, aquí teniu la caràtula del vídeo:

Aquí hi ha un codi QR per accedir al vídeo:

LES CONCLUSIONS

La societat vikinga va ser una civilització que va néixer als països nòrdics d'Europa. Durant l'edat mitjana, des del segle IX fins el segle XI van ser una de les poblacions més temudes i innovadores de tot Europa. Aquesta por que provocaven es va fer notar durant el seu període d'expansió, ja que els hi era una manera eficaç d'aconseguir el que volien. Va ser un poble d'excel·lents navegants que van saber construir grans vaixells els quals els va permetre arribar cap l'oest, Amèrica del Nord i cap al sud, a la península Ibèrica.

Un dels aspectes més importants a destacar de l'època dels vikings és el seu *modus vivendi* i la seva manera d'entendre a les persones. Les dones que vivien als països nòrdics eren molt ben considerades i fins i tot eren més ben tractades que molts països actuals. De fet, les dones tenien l'opció de lluitar i no només quedar-se a la seva vila cuidant del ramat, l'hort o la seva família. La societat nòrdica va tenir lleis que controlaven la violació i la llibertat de la dona.

Per tant, es pot dir que la dona, en la societat escandinava, tenia una posició diferent respecte a les dones dels altres territoris europeus. Aquest tipus de política, va ser innovadora en aquella època. Aquest aspecte jo el considero innovador i important destacar-lo donat el context de l'època.

L'expansió vikinga va començar l'any 793 amb el saqueig del monestir de Lindisfarne, Anglaterra i va acabar l'any 1066 amb la coneguda batalla d'Stanford Bridge.

La major part de les flotes vikingues van arribar des de França, on ja estaven establerts, i des dels països nòrdics. Des d'aquestes zones es van fer incursions a la península Ibèrica durant tres segles, però no es van acabar establir per diversos factors com per exemple:

- Es van trobar la península governada pels musulmans, un imperi ja establert des de feia temps.
- No van establir relacions o aliances amb els pobles establerts a la península Ibèrica i així donar pas a una possible ruta comercial. Les zones que més van patir van ser les zones costaneres ja que els vikings utilitzaven el vaixell com a mitjà de transport. Els vikings no es solien endinsar gaire això, podria ser un indicador que ens explicaria per què els vikings mai van arribar a establir un campament permanent, ja que ells el que van fer a la península Ibèrica va ser saquejar i per la poca informació que tenim, mai els hi va arribar a interessar la península Ibèrica com a zona per crear un regne. Potser, els hi va poder interessar per establir una ruta comercial, però aquella ruta no la van poder fer servir degut als conflictes que van tenir amb els musulmans.

- Potser la península Ibèrica estava massa allunyada del centre de poder del poble viking com per poder mantenir unes estructures fixes perquè la península Ibèrica formés part del seu imperi.
- No obstant, el poble viking ha estat present a la península Ibèrica mitjançant altres estratègies. Com s'ha investigat a la història de les Corts catalanes mitjançant el matrimoni i les aliances o actuant de mercenaris dins dels exèrcits de diferents països de l'època.

Ara m'agradaria destacar unes conclusions a les que he arribat fent la part pràctica. La primera seria la gran falta de fonts històriques sobre ells a la península Ibèrica, he trobat exemples d'això a totes les localitzacions on he anat. Quan entrava a les oficines de turisme per preguntar, la majoria de les oficines de turisme tenien molt poca informació, només a Catoira, Pontevedra, Galícia, vaig veure que si que ho explicaven bé.

En general m'ha costat trobar fonts històriques sobre la presència dels vikings a la península Ibèrica. Per lo que considero que és una part de la nostra història que s'hauria d'investigar i recuperar.

Malgrat tot, he gaudit fent aquest treball perquè considero que els vikings era una societat molt avançada per l'època. Per això m'agradaria que es continués investigant fins aconseguir que la presència dels vikings a la península Ibèrica aparegués en normalitat en els llibres de text.

Una de les altres conclusions em portaria a reflexionar sobre el clima de les zones que ells van atacar. On he estat el clima era fred, les mareas del mar eren fortes i és una zona que sol estar ennuvolada. Aquest clima els vikings ja el tenien a la seva zona però potser quan van anar a península Ibèrica no s'esperaven aquest clima i això, en alguns casos els va jugar una mala passada. Tenim fonts que diuen que alguns vaixells vikings van ser enfonsats per fortes tempestes.

BIBLIOGRAFIA

Autor anònim. *Alexander Sorloth* [en línia]. Wikipedia, 12/11/2023. < [Alexander Sørloth - Wikipedia, la enciclopedia libre](#)>

Autor anònim. *Anexo: Episodios de The Last Kingdom* [en línia]. Wikipedia, 28/03/2022. < [Anexo:Episodios de The Last Kingdom - Wikipedia, la enciclopedia libre](#)>

Arias, Cristina. *Las incursiones vikingas en la península Ibérica* [en línia]. Arqueología de la Antigüedad Tardía. < [Wayback Machine \(archive.org\)](#)>

Autor anònim. *Batalla de Fornelos: así arrasaron los vikingos Santiago de Compostela* [en línia].
Okdiario. 9/10/2020.
< <https://okdiario.com/historia/batalla-fornelos-asi-arrasaron-vikingos-santiago-compostela-6256879>>

Autor anònim. *Erling Haaland* [en línia]. Wikipedia, 7/12/2023. < [Erling Haaland - Wikipedia, la enciclopedia libre](#)>

Autor anònim. *Harald I de Noruega* [en línia]. Wikipedia, 28/08/2023. < [Harald I de Noruega - Wikipedia, la enciclopedia libre](#)>

Autor anònim. *Harald III de Noruega* [en línia]. Wikipedia, 8/12/2023. < [Harald III de Noruega - Wikipedia, la enciclopedia libre](#)>

Autor anònim. *La Crónica Anglosajona* [en línia]. Wikipedia, 7/10/2023 < [Crónica anglosajona - Wikipedia, la enciclopedia libre](#)>

Autor anònim. *Romarí Vikinga* [en línia]. Concello de Catoira, Turismo.
< [Romaría Vikinga - Catoira](#)>

Autor anònim. *Vickie el vikingo* [en línia]. Wikipedia, 9/10/2023. < [Vickie el vikingo - Wikipedia, la enciclopedia libre](#)>

Autor anònim. *Vicky, el vikingo (película)* [en línia]. Wikipedia, 31/05/2020. <[Vicky, el vikingo \(película\) - Wikipedia, la enciclopedia libre](#)>

Autor anònim. *Vikings (serie de televisión)* [en línia]. Wikipedia, 11/10/2023. <[Vikings \(serie de televisión\) - Wikipedia, la enciclopedia libre](#)>

Autor anònim. *Vikings: Valhalla* [en línia]. Wikipedia, 7/09/2023. <[Vikings: Valhalla - Wikipedia, la enciclopedia libre](#)>

Autor anònim. *Zlatan Ibrahimovic* [en línia]. Wikipedia, 5/12/2023. <https://es.wikipedia.org/wiki/Zlatan_Ibrahimovi%C4%87>

Curto, Iván. *Los vikingos y sus expediciones a la Península Ibérica*. Madrid. Editorial: La Ergástula, 2017.

De la Cruz, Jesús. *La presencia de los vikingos en la península Ibérica: el caso de al-Ándalus (844-972)* [en línia]. Universidad de Cádiz, Facultad de Filosofía y Letras, Grado en Historia, Trabajo de Fin de Grado. 26/05/2022. <[TFG De la Cruz RODIN.pdf \(uca.es\)](#)>

García, Irene. *Los vikingos en la península Ibérica* [en línia]. Madrid, Fundación Juan March. 17/03/2022. <[Los vikingos en la península ibérica | Irene García Losquiño - YouTube](#)>

G.M, Abel. *Cuando los vikingos llegaron a España y a la península Ibérica* [en línia]. National Geographic Historia. 13/06/2022. <[Cuando los vikingos llegaron a España y a la península Ibérica \(nationalgeographic.com.es\)](#)>

G.M, Abel. *Funerales vikingos, el viaje espectacular a la otra vida de los guerreros nórdicos* [en línea]. National Geographic Historia. 10/03/2023. <https://historia.nationalgeographic.com.es/a/funerales-vikingos-el-espectacular-viaje-a-la-otra-vida-de-los-guerreros-nordicos_16392>

G.M, Abel. *Así eran los vikingos en la cama* [en línea]. National Geographic Historia. 16/03/2023. <[Así eran los vikingos en la cama \(nationalgeographic.com.es\)](https://historia.nationalgeographic.com.es/a/como-eran-realmente-vikingos-mas-alla-mitos_19208#:~:text=Los%20vikingos%20no%20eran%20un%20pueblo%2C%20sino%20un%20modo%20de%20vida&text=Y%2C%20aunque%20compart%20ciertos%20elementos,lideradas%20por%20un%20jefe%20electo)>

G.M, Abel. *Cómo eran realmente los vikingos, más allá de los mitos* [en línea] National Geographic Historia. 19/04/2023. <https://historia.nationalgeographic.com.es/a/como-eran-realmente-vikingos-mas-alla-mitos_19208#:~:text=Los%20vikingos%20no%20eran%20un%20pueblo%2C%20sino%20un%20modo%20de%20vida&text=Y%2C%20aunque%20compart%20ciertos%20elementos,lideradas%20por%20un%20jefe%20electo>

J. Mark, Joshua. *Higiene, vestuario y joyería vikinga* [en línea]. World History Encyclopedia, Traducción: Natalia Andrea Padilla. 27/09/2021. <[Higiene, vestuario y joyería vikinga - Enciclopedia de la Historia del Mundo \(worldhistory.org\)](https://www.worldhistory.org/Higiene_vestuario_y_joyeria_vikinga_-_Enciclopedia_de_la_Historia_del_Mundo/)>

Lira, Emma. *Cuando los vikingos llegaron a Compostela* [en línea]. Sociedad Geográfica Española, Boletín 71. <[CUANDO LOS VIKINGOS LLEGARON A COMPOSTELA | Sociedad Geográfica Española \(sge.org\)](https://www.sge.org/boletin/71/compostela)>

Llano, Alba. *Estos son los vikingos más famosos de la historia* [en línea]. El Español. 15/03/2021. <[Estos son los vikingos más famosos de la historia \(elespanol.com\)](https://www.elespanol.com/historia/estos-son-los-vikingos-mas-famosos-de-la-historia/)>

Lop, Raquel. *Barcos vikingos: el sistema constructivo que revolucionó medio mundo* [en línea]. Madera21 de CORMA. 8/05/2020. <[» Barcos vikingos: el sistema constructivo que revolucionó medio mundo \(madera21.cl\)](https://madera21.cl/barcos-vikingos-el-sistema-constructivo-que-revoluciono-medio-mundo/)>

Pons, Marc. *Quan els vikings enarboraven la senyera* [en línia]. Tarragona, Elnacional.cat 27/05/2018.

< [Quan els vikings enarboraven la senyera \(elnacional.cat\)](#)>

P. Villatoro, Manuel. *Las 7 mentiras más absurdas sobre los letales guerreros vikingos que creemos desde hace mil años* [en línia]. ABC. Publicació: 9/06/2020. Actualització: 26/11/2021. < https://www.abc.es/historia/abci-7-mentiras-mas-absurdas-sobre-letales-querreros-vikingos-creemos-desde-hace-anos-202006092313_noticia.html>

R. P. Dozy, *Los vikingos en España*. Madrid. Editorial: POLIFEMO, 1987. Traducció: Antonio Machado Álvarez.

Soto, Álvaro. *Cuando los vikingos llegaron a la España musulmana* [en línia].

Madrid, Burgosconecta.es Publicació: 9/02/2019. Actualització: 10/02/2019

< [Cuando los vikingos llegaron a la España musulmana | BURGOSconecta](#)>

Vitorino, Hélio Fernando. *Incursões Nórdicas no Ocidente Ibérico: Fontes História e vestígios (844-1147)* [en línia]. Universidade Nova de Lisboa, Faculdade de Ciências Sociais e humanas, Tese de doutoramento em História Medieval. <[TFG De la Cruz RODIN.pdf \(uca.es\)](#)>

